Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...майн 1921 оной ...н 21-һээ гарана. | № 114 (18437) | 1990 оной майн 18, пятница | Сэн 3 мүн.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

...ЭНЭДХЭЛГЫН ҮЕ САГ, ЭТИГЭЛ НАЙДАЛАЙ ҮЕ САГ

...Арадай депута... съезд хүдэл... 16-да Москвада, ...ордон соо эхил... hэмди. ...Президент М. С. ...СССР-эй Министр... Түрүүлэгшэ ...СССР-эй Вер... Түрүүлэгшэ ...СССР-эй Пре... Советэй гэшүүд, ...Политбюро... гэшүүндэ канди... ...ЦК-гай сек... съездын хүдэлмэ... ...комиссиин ...И. Казаков ...Россин Фе... болоhон hун... ...согсолбо. ...сата, совет об... ...гүнзэгы ехэ ху... ...боложо байха ...депутадууд нэ... ...сугларhан бай... ...ёhото, демокра... ...тээшэ ху... ...стратегие тодор... ...КПСС-эй XXVIII ...ба бүхы ором... ...байна. Политиче... ...түрэhөө ар... ...засагай бүрин ...олгохо та... ...харгы нээбэ. ...депутадуудhаа гүрэн ...бодолоо, бэеэ ...баримталжа, ...hайнаар «бодом... ...шадабариhаа ...РСФСР-эй Верхов... ...хүдэлмэриин ашаг ...байна. Мүнөө ...үгэ буляалдаата ...бэшэ, ара... ...бүтэмжэтэй ...ёhо ойлгохо хү... ...РСФСР-эй депутадуудтаа ехэ этигэл найдал олгоно, тодорхой ба бодото байдалда үндэhэлhэн шиидхэбэринүүдые тэдэнэрhээ хүлеэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Түрүүлэгшээр hуугшын энэ уряа бүхы депутадуудта хүрөөгүй гэжэ hанахаар байна. Дуугаа үгэлгын электронно түхеэрэлгые туршаhанай hүүлээр съездын хүдэлмэриин асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ захалхадань, үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн эхилшоо.

Съездын мандатна комиссие hунгалга орёо хурса байдал үүдхэбэ. Эсэсэй эсэстэ депутадууд али бүхы ажаглалтануудые, гэмнэлгэнүүдые (иланхаяа түрүүлэгшээр hуугша тушаа) дабажа гараад, съездын хүдэлмэри эмхидхэхэ, зүблэхэ зүйлэй тодорхой асуудалые — мандатна комиссие hунгаха шиидхэбэри арай шамай батлан абаба. СССР-эй Наукануудай академиин 55 наhатай гэшүүн-корреспондент, Челябинскын политехническэ институдай ректор, коммунист **Г. П. Вяткин** хэдэн кандидадуудай дундаhаа олонхиин дуугаар тэрэнэй түрүүлэгшээр hунгагдаа.

Съездын секретариадые hунгалга яhала hайнаар үнгэрбэ.

Эдэ бүгэдэ съездые бүтэмжэтэй hайн шэглэлдэ оруулжа шадаагүй байhаар. Арбан нэгэн час гуша минутаhаа үдэрэй гурбан час болотор забhарлалга соносхогдожо, депутадуудай таража эхилхэдэнь, гэнтэ зал соо хашхараан дуулдаба: Забhарлалга хадаа «бидэнэй бултанаймнай эрхэнүүдые хаhаhан ябадал мүн». Саашадаа съездые үйлсэ гудамжануудта болодог митингын түхэл шэнжэтэй болгохо гэhэн hэдэлгэ гаргагдаа.

Зүгөөр энэ hэдэлгэнь дэмжэгдэбэгүй. Тиигэжэ забhарлалга болобо.

Үдэшын заседани дээрэ арадай депутадууд съездын редакционно комиссие hунгажа захалба. Түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй болон РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дурадхаhан списогые зүбшэн хэлсэжэ эхилхынгээ урда тээ түрүүлэгшээр hуугша бүлэг экспертнүүд-юристнүүдэй бэлдэhэн тайлбарие уншаба. Энэ мэдээсэл соо зарим депутадууд эрилтэ табихадаа, Түбэй hунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын эрхэ түлөөлэлгэнүүдые нэгэдэхи заседани үнгэргэлгөөр лэ хизаарлахые баадхаhан байгаа. РСФСР-эй Конституцин үндэhөөр Түбэй hунгуулиин комиссиин түрүүлэгшын эрхэ түлөөлэлгэнүүд съезд дээрэ түрүүлэгшээр hуугшын уялга республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын hунгагдахада дүүрэхэ байна гэжэ юристнүүд батална.

Энээнэй hүүлээр бэрхэшээл түбэгүүд нэгэнтэ бэшэ тохёолдоhон байгаа.

Съездын хүдэлмэриин зүблэхэ зүйлые баталан абалга орёо хурса үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдтэ үнгэрбэ. Тэрэниие бүридүүлгэдэ хоёр хандаса элирээ. Эдэнэй нэгэниинь эгээл бүтэмжэтэй hайн байна гэжэ депутадууд **А. М. Леонтьев, Ю. А. Герольд, А. А. Титкин** болон бусад тоолоно. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, съездын хүдэлмэриин зургаануудые бүридүүлгэдэ хабаатай асуудалнуудай hүүлээр РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшые hунгаха гэhэн удхатай байна.

Нүгөө хандасань мандатна комиссие hунгаhанай, саг зуурын регламент баталhанай hүүлээр Россин политическэ ба экономическа байдал тухай РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, республикын правительствын элидхэлнүүдые гурбадахи асуудал болгожо, зүблэхэ зүйлдэ оруулхые депутадууд **В. М. Кузнецов, Ф. Ш. Арсланова, Б. Е. Немцов** гэгшэд дурадхаhан байгаа. Имагтал тэрэнэй hүүлээр РСФСР-эй Верховно Соведые, тэрэнэй түрүүлэгшэ болон орлогшонорые hунгаха шухала.

Съезд үнгэргэлгын хараа бодолые, тэрэнэй хүдэлмэриин гуримые, саг зуурын регламентые, бусад документнүүдые зохёожо абахын тула съездын нээгдэхын урда тээ гурбан неделиин туршада хүдэлhэн бэлэдхэлэй комиссиин дурадхалнуудые депутадуудай дэмжээд байгаа hаань, иимэ олон час соо үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд болохогүй hааб даа. Нютагай депутадуудай бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдэй хоёр үдэрэй зүблөөн мүн лэ эдэ асуудалнуудта зорюулагдаhан байгаа. Эдэ бүгэдые анхаралдаа абангүй, депутадууд бүхы юумэ эхинhээнь захалжа, ехэ сагаа hалгааа.

Удаань съездын мандатна комиссиин түрүүлэгшэдэ үгэ үгтэбэ. hунгагдаhан 1059 РСФСР-эй арадай депутадай 1057-нойнь этигэмжэ түлөөлэлгэнүүд шалгагдаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Хоёр депутадта Түбэй hунгуулиин комисси үшөө документнүүдые бэлдээгүй байhаар.

Түбэй, окружной болон участково hунгуулиин комиссинууд hунгалтануудые республикын Конституцин ба Хуулиин эрилтэнүүдтэй тааралдуулан үнгэргэhэн байна гэжэ элидхэлшэ hунгалтын дүнгүүдые согсолходоо хэлэбэ.

Зарим депутадуудые hунгалгада хабаатай мэдүүлгэнүүдые, гомдолнуудые шалгахадаа, мандатна комисси Түбэй hунгуулиин комиссиин мэдээсэл шагнаба. Территориальна 55, национально-территориальна 17 округто үнгэргэгдэhэн hунгалтын дүнгүүдээр гомдолнууд ороhон байгаа. Эдэ бүхы хандалгануудые зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэдээн тушаа шиидхэбэринүүд баталагдан абтаба. hунгалтада бэлдэлгэдэ, тэрэниие үнгэргэлгэдэ тохёолдоhон дутагдалнууд hунгалта тухай Хуулиин үшөөл хангалтагүй байhанhаа дулдыдана гэжэ тэмдэглэгдээ.

Мандатна комиссида ороhон 50-яад бэшэгүүд, мэдүүлгэнүүд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Эдэ бэшэгүүд соогоо зарим hунгагшад hунгалтын дүнгүүдые буруушаана, зарим арадай депутадуудай политическэ, ажалай болон зан ябадалай шэнжэ шанарнуудые хангалтагүй муугаар сэгнэнэ.

Түбэй hунгуулиин комиссиин бүридхэлдэ абаhан 1057 РСФСР-эй арадай депутадуудай 1050-найнь этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхые комисси съездэдэ дурадхаба. Тэдэнэр hунгалта дээрэ hунгагшадай шухала дуу абаhан байгаа. Долоон округто нэмэлтэ материалнуудай оротор, эсэсэй шиидхэбэри абтахагүй юм.

Россин Федерацин бүхы территориальна эмхидхэлнүүдэй түлөөлэгшэд депутадай корпусто оробо гэжэ мандатна комиссиин түрүүлэгшэ мэдээсээ. Депутадуудай бүридэл гол түлэб республикын үндэhэ яhанай байгууламжые харуулна. Арадай депутадуудай хахадhаа дээшэнхи хубинь элдэб Соведүүдтэй хүдэлжэ, ажалай дүй дүршэлтэй болоhон байна.

Мэргэжэлэй-социальна талаhаань абажа харабал, депутадай корпус иимэ баримтануудаар тодорхойлогдоно. 23,2 процентнь — промышленностиин, барилгын, транспортын ба холбооной хүдэлмэрилэгшэд, 12 процентнь — хүдөө ажахын ажалшад, 19,5 процентнь — эрдэмэй ба зохёохы интеллигенци, дээдэ hургуулинуудай, дунда hургуулинуудай болон арадай эрдэм hуралсалай бусад эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, 24,8 процентнь партийна, совет болон ниитын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд юм.

Депутадуудай бүридэл республикын гүрэнэй засагай дээдын зургаануудай үрэ түгэс хүдэлмэрие хангаха аргатай байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Мандатна комиссиин элидхэлые зүбшэн хэлсэhэнэй hүүлээр 1050 РСФСР-эй арадай депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые мэдэрхэ тухай тогтоол баталагдан абтаба.

Удаань съезд зүблэхэ зүйлые зүбшэн хэлсэжэ захалба. Россин политическэ ба экономическа байдал тухай элидхэл зүблэхэ зүйлэй гурбадахи асуудал болгогдожо, олонхиин дуугаар баталагдан абтаба.

Съезд хүдэлмэрээ майн 17-до үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ДҮҮРЭБЭ

Египедэй Араб республикын Президент Х. Мубарак майн 16-да Кремль соо СССР-эй арадай депутадуудай урда үгэ хэлэhэн, литераторнуудай Түбэй байшан соо зохёохы интеллигенциин түлөөлэгшэдтэй уулзаhан байгаа. Энээгээр тэрэнэй СССР-эй Президентын уряалаар хани ёhоной албанай хэрэгээр манай орондо ерэлгын программа дүүрэбэ.

Египедэй айлшаниие үдэшэлгын баяр ёhолол Кремль соо болоо. СССР-эй Президент М. С. Горбачёв hамгантаяа Х. Мубарак болон тэрэнэй hамгантай хахасаба.

Мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй харуулаар үдэшэгдэhэн автомашинанууд Кремльhээ гаража, аэропорт ошобо.

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, СССР-эй Президентын Соведэй гэшүүн Е. М. Примаков болон бусад тусхай тушаалтад Внуковска аэродром дээрэ Х. Мубарагые үдэшэhэн байгаа.

(ТАСС).

КОНСТИТУЦИОННО ХИНАЛТЫН КОМИТЕДТЭ

СССР-эй Конституционно хиналтын комитет хуули ёhото гүрэнэй үг зорилгонуудые, удхые баталха уялгатай гэжэ тэрэнэй түрүүлэгшэ С. С. Алексеев майн 16-най түрүүшын заседаниие нээхэдээ hануулба.

Июнь hарада энэ комитет дээрэ СССР-эй Конституциин дүримүүд, ССР Союзай уласхоорондын уялганууд тухай хуулиин актнуудые, «Садово дүхэригэй оршондо Москвагай газар дээрэ ниитын хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэлгые хорихо тухай» СССР-эй Президентын 1990 оной апрелиин 20-ной Указые бэелүүлхэ тухай, хангалтагүй муу шанартай эд бараа худалдалгын хойшолонгуудые зайсуулха тухай, бусад хуулиин актнуудай зарим дүримүүд тухай, хубиин ажалай арсалдаануудые хаража үзэхэ тухай ёhо гуримуудые зүбшэн хэлсэгдэхэ.

Юундэ имагтал эдэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаха болоо юм? Эдэ бүгэдэ хүнэй эрхэнүүдтэ хабаатай байна. Тэдэниие хаража үзэхэ гээшэ шухала удха шанартай байна гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Конституцяар хараалагдаhан эрхэнүүдые хамгаалхадаа, хуули ёhо баримталха, сахиха гэhэн удхатай.

ТЭДХЭМЖЭНҮҮД НЭМЭЭГДЭБЭ

Саг зуурын туршада ажал хэхэ аргагүй болоhон зарим хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай тэдхэмжэнүүдэй хэмжээнүүдые нэмээхэ тухай тогтоолые СССР-эй Министрнүүдэй Совет болон ВЦСПС баталан абаба. Саг зуурын туршада ажал хэхэ аргагүй болоhонойнь түлөө профсоюзуудай гэшүүн бэшэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта, тэдхэмжэ профсоюзуудай гэшүүдтэ тодорхойлогдодог хэмжээнүүдээр хараалагдаха ёhотой.

Гурбан жэл хүрэтэр таhалгаряагүй ажалай стажтай хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта иимэ тэдхэмжын хэмжээн салин хүлhэнэйнь 60 процент хүрэтэр дээшэлүүлэгдэхэ. Табан жэл хүрэтэр таhалгаряагүй ажалай стажтай байгаа hаань, 21 наhа хүрөөгүй үншэн хүнүүдтэ салин хүлhэнэйнь 80 процент тэдхэмжэ болгон түлэгдэхэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН ПРЕДПРИЯТИНУУД БА ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ РСФСР-эй ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Хүдөө ажахын талаар габьяатай байhанайнь, ажалай амжалтануудые түйлаhанайнь түлөө **«РСФСР-эй габьяата агроном»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

БУРЯАДАЙ АССР-hээ

Васильева Валентина Кузьминичнада — Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад агроном.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1990 оной майн 15.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ЭРДЭМ hУРАЛСАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй hУРГУУЛИИН ГАБЬЯАТА БАГША» ГЭhЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

hурагшадые hурган хүмүүжүүлгэдэ габьяатай байhанайнь, олон жэл соо үнэн сэхээр ажаллаhанайнь түлөө **«РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Алферова Тамара Глебовнада — Кабанскын районой Каменскын 1-дэхи дунда hургуулиин багша.

Батурина Татьяна Григорьевнада — Улаан-Үдэ хотын 33-дахи дунда hургуулиин багша.

Борисова Зоя Петровнада — Арадай депутадуудай Загарайн районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй арадай эрдэм hуралсалай таhагые даагшэ.

Ковалев Иннокентий Николаевичта — Бэшүүрэй районой Потанинай дунда hургуулиин директор.

Постникова Лидия Александровнада — Улаан-Үдэ хотын 40-дэхи дунда hургуулиин директор.

Хонгорова Полина Анатольевнада — Яруунын районой Комсомольскын дунда hургуулиин директор.

Шойнжурова Анна Цыренжаповнада — Хэжэнгын районой Хэжэнгын 1-дэхи дунда hургуулиин багша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 1990 оной майн 15.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРБАН ХОЕРДОХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДЫЕ hУНГАХА hУНГУУЛИИН КАЛАШНИКОВСКА 29-дэхи hУНГУУЛИИН ХОНХОЛЫН 137-дохи ОКРУГУУДАЙ ОКРУЖНОЙ hУНГУУЛИИН КОМИССИНУУДЫЕ БАЙГУУЛХА ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум «Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай hунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 19-дэхи, 22-дохи, 54-дэхи статьянуудтай зохилдуулан иигэжэ тогтообо:

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай hунгалта үнгэргэхэ окружной hунгуулиин комиссинуудые иимэ бүридэлтэйгөөр байгуулха:

hунгуулиин Калашниковска 29-дэхи округоор

Адактуева Татьяна Павловна, багша — 47-дохи дунда hургуулиин коллективhээ.

Ботоев Виктор Бутуханович, хүмүүжүүлэгшэ — хатуу шэхэтэйшүүлэй республиканска интернат hургуулиин ажалша коллективhээ.

Иофин Борис Григорьевич, цехэй начальнигай орлогшо — 2-дохи ТЭЦ-эй ажалша коллективhээ.

Кабанцов Анатолий Григорьевич, слесарь-хабсаргагша — «Востокэлектромонтаж» трестын хабсаралгын управлениин ажалша коллективhээ.

Михалев Сергей Константинович, модошо дархашуулай бригадир — «Бурятэнергострой» трестын ажалша коллективэй соведhээ.

Очиров Андрей Гармацыренович, модошо дархан-бетонщик — «Бурятэнергострой» трестын ажалша коллективэй соведhээ.

Проничев Юрий Матвеевич, электрогагнууршадай бригадир — «Бурятэнергострой» трестын ажалша коллективэй соведhээ.

Сизов Иннокентий Михайлович, кранай машинист — «Востокгидромонтаж» трестын Улаан-Үдын хабсаралгын управлениин ажалша коллективhээ.

Тихонов Анатолий Иванович, ахалагша оператор — «Бурятэнергострой» трестын ажалша коллективэй соведhээ.

Токарева Нелли Ефимовна, кадрнуудай таhагай инженер — «Востоксибсантехмонтаж» трестын управлениин ажалша коллективhээ.

Трегубова Таисия Николаевна, саадые даагша — 97-дохи ясли-садай ажалша коллективhээ.

hунгуулиин Хонхолын 137-дохи округоор

Бурдуковская Анна Родионовна, библиотекые даагша — Хонхолын дунда hургуулиин коллективhээ.

Галкина Надежда Павловна, худалдаа наймаанай таhагые даагша — Хонхолын сельпогой коллективhээ.

Иванов Владимир Иванович, инженер — «Искра» колхозой ажалша коллективhээ.

Иванов Юрий Константинович, электрик — «Эрдэм» совхозой ажалша коллективэй соведhээ.

Калашников Иван Тимофеевич, отделениие эрхилэгшэ — «Искра» колхозой ажалша коллективhээ.

Матвеева Ольга Алемпьевна, «Колобок» саадай хүмүүжүүлэгшэ — «Эрдэм» совхозой ажалша коллективэй соведhээ.

Пахеев Сергей Алексеевич, экономист — «Эрдэм» совхозой ажалша коллективhээ.

Петрякова Вера Сергеевна, хүмүүжүүлэгшэ — «Тополек» гэжэ хүүгэдэй саадай ажалша коллективhээ.

Раднаев Георгий Ширдармаевич, инженер — «Эрдэм» совхозой ажалша коллективhээ.

Ушаков Александр Сергеевич, багша — Хара-Шэбэрэй дунда hургуулиин коллективhээ.

Филатова Любовь Борисовна, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь — «Родина» колхозой ажалша коллективhээ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. БУЛДАЕВ.

ҮДЭР ХЭНӨӨ- ҮНДЭР ...АСАДА

...тура заhабарилха түхеэрэлгэнүүд үгы хэбэртэй.

— Заhабарилгын hайн мастерскойтой hаа, урматайл байха hэн. Тэрэниие барюулха тушаа хэлсэгшэл даа. Теэд хэзээ бүтэхэ юм, мэдэгдэнэгүй, — гэжэ Серафим Иванович хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

...АГШАТАЙГААР ЭРХИЛНЭ

...элдүүрилдэг, та... ...элдүүлагдадаг ма... ...байгша оной ...13 болотор заhа... ...hэмди. То... ...48 плуг, орооhо... ...13 культива... ...гэхэ мэтэ ...мүнөө бэлэн ...Тракторнуудые ...hаа, колхознай ...тракортай юм. Тэ... ...ниинь лэ заhа... ...— гэжэ «Роди... ...хүдөө ажахын ...заhабарилха ...коммунист ...зээрэнэ. ...механизатор... ...урганаа ургасаяа ...лэ шуха... ...эршэмтэйгээр ...юм. Иимэ ...тарьяашад... ...даа. Тиимэhээ ...заhабарилагшад ...тэрэ... ...онсо ан... ...байна. ...мүнөө үе... ...харюусама мас... ...эндэ ерэhээр ...нэгэ ха... ...томо... ...хэдэн хүнүүд ...сүг... ...Эдэмнай сле... ...Виктор ..., Владимир ..., Алек... ...Чулков, Ми... ...Фурсов гэгшэд ...тиимэ гэхээр ...үгы ха юм ...ханда... ...Өөhэдөө түлеэ... ...— гээд ...машина, тех... ...талмайе дааг... ...Полянский хэлэбэ. ...нэгэ углуудань ...тү... ...Зүүн ханаарнь ...электро-то... ...түмэр стол ...Юрэдөөл, мо... ...түхеэрэлгэнүү... ...аппара-

Эдэнэр энэ таhалга соогоо хүрьhэ элдүүрилдэг, тарилгада хабаадуулагдадаг машина, техникэ оруулаад заhабарилдаг байна. Тракторнуудаа үбэлэйнь байра соонь заhабарилна. Хэды иимэ байдалтайшье hаа, эндэхи механизаторнуудай эдэ техникэеэ саг соогоо бэлэн болгоhониинь hайшаалтай.

— Мүнөө таанад үбhэ тэжээл бэлэдхэдэг техникэеэ заhабарилжа байнат. Энэ талаар ямар байдалтай гээшэб та? — гэжэ hурабабди.

— ГВК-6 түхэлэй 6 тармуураа бултыень ГПП-5 түхэлэй табан тармуурайнгаа hүүлшынхиень бэлэн болгобобди. 11 косилкатай hаа, тэрэмнай запчастиин дуталдаhан дээрэhээнь заhабарилагдаадүй байна. Үбhэ бухал болгодог гурбан түхеэрэлгэеэ заhабарилжа дүүргээбди. Үбhэ суглуулдаг 6 түхеэрэлгэеэ иигээд заhабарилжа эхилхэмнай. КПКУ-75 түхэлэй 3, КСК-100 түхэлэй комбайнуудтаа гар үшөө хүрөөгүйбди. Аа, мартаад, байбалби. СМП-50/80 түхэлэй бүлүүр станцияа бэлэн болгоод, газараа уhалжа эхилэнхэйбди, — гэжэ Владимир Георгиевич Иванов харюусана.

— Орооhоной комбайнуудые заhабарилжа эхилээ гүт?

— Үды. Бүхыдөө 21 комбайнтайбди. Тэрэнэймнай хоёрынь сагhаа үлүү ашаглагдаhан дээрэhээ голодоhондо гаргагдаха юм. Иигээд дулаархатай сасуу заhабарилха болонобди, — гэжэ С. И. Полянский хэлэнэ.

Заhабарилагдаhан техникын шанарыень шалгаха тусхай комисси апрелиин 13-да хүдэлмэрээ эхилхэнь. Эдэнэр бэлэн болгогдоhон техникые ГОСТ-ын дүримөөр ехэл нарииhаар шалгаха юм.

Эндэ бүхыдөө 9 хүн хүдэлхэ зэргэтэй. Теэд оройдоол табан механизатор ажаллаашье hаа, энэ шухала хүдэлмэри яhала урагшатайгаар ябуулагдажа байна гэжэ ойлгоо hэмди.

Д. ДОНДОКОВ.

Мухар-Шэбэрэй район.

ШЭНЭ ОНОЛ АРГААР

Фоторепортаж

— Энэ жэлэй хабар, иланхаяа, апрель hара ехэ хүйтэн, газарай хүрьhэн хуурай байба ха юм даа. Тиимэhээ бидэ тарилгаяа эхилээгүйбди. Хоёр хоногой яhала дулаан болоhон аад, мүнөөдэр баhа хүйтэршэбэ. Гэбэшье саашань тарилгаяа хойшолуулха аргагүй болобобди. hаяхан бага

хан бороо ороо hэн. Энээниие hамбаашалан, тарилгаяа эхилбэбди. Тиигээдшье энэ жэлэй тарилга шэнэ онол аргада орожо эхилбэбди. Манай бригада 1500 гектар газар арендэдэ абаа, — гээд үнинэй механизатор Михаил Николаевич Овчинников мэдүүлбэ.

Минии тэрэ үглөөгүүр эндэ ерэхэдэ, бригадын механизаторнууд сеялкэнүүдээ тарялан дээрээ гаргаад, тарилга хэхэ оньhонуудыень тааруулжа, үрэhэ асархыень хүлеэжэ байгаа hэн. Тарилга хэгдэхэ поли хүрьhэ урбуулангүй хахалха анзаhаар элдүүрилэгдэжэ, культиваци хэгдэжэ байгаа hэн. Энээнэй удаа сеялкэнүүд полидо гарахаар бэлдэгдэжэ байгаа.

— Бидэ мүнөө даажа абаhан газартаа эзэд болобо гээшэбди. Тиимэhээ бүхы юумэеэ өөhэдөө мэдээд бэелүүлхэ аргатайбди. Бригадкрнай ерээгүй байна. Энэмнай үнинэй механизатор, бэрхэ хүн юм. Ажалай Алдар Солын орденоор шагнагданхай. Газарнай hайн гэхын аргагүй. Элhэн, уhалагдадаггүй. Нёдондо эдэ тарялан дээрэhээ гектарай дунда зэргээр 16 центнер ургаса суглуулаабди. Харин урда бороотой жэлдэ 31 центнер абаа hэмди. Энээнhээ бодомжолходо, ургаса абажа шадахаар байна. Тиимэhээ бидэ арендэдэ орообди. Энэ жэл хуурай, ган жэл болохонь хаш. Ургаса хэр гарахаб даа. Үшөөл «тэнгэриhээ» дулдыдаха зандаабди. Гэбэшье саашадаа зарим полиёо уhалдаг болгохо hанаан бии. Тиигэбэл сдоол тогтууритай ургаса абадаг болохобди, — гээд, бригадын гэшүүн Анатолий Геннадьевич Елизов нэмэбэ.

Энэ жэлдэ саhаншье үгы шахуу байгаа. Тиимэhээ бригадын гэшүүд тарялангай хүрьhэнэй шиг аллахагүйн тула агротехническэ бүхы арга хэрэглэнэ. Минеральна үтэгжүүлгэ хүрьhэндэ оруулhан газараа хүрьhыень урбуулангүй элдүүрилхэдээ, аммиагай уhа оруулалсана.

— Энэ жэлдэ хэды шэнээн ургаса хуряахаар хараална гээшэбта?

— Гектарай дунда зэргээр 21 центнер абахаар түсэблэнхэйбди, оролдохол гүбди даа. Ургасаяа бүхыдэнь өөhэдөө хуряахабди. Дүрбэн комбайнтайбди. Мүүнь гэхэдэ, бүхы техникэмнай хуушан. Заhабари ехэ хэрэгтэй болоно. Гэбэшье долоон гэшүүд хадаа арга хургаа оложо, хүдэлмэрээ hаадгүйгөөр хэнэбди. Бригадирнай өөрөөшье тракторта hуудаг. Тиигээдшье энэ бүхы тарялан дээрэ тарилга хэгдэхэгүй. 500 гектар паартайбди. Гол түлэб шэниисэ, ешмээн, обёос таригдаха. Обёос оройшог тарихабди. Харин бусад ургамалнуудаа хэдэн үдэр соо дүүргэхэбди, — гээд М. Н. Овчинников хэлэбэ.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын бусадшье бригаданууд тарялангаа хубаажа абаад, арендна аргаар энэ жэлhээ хүдэлжэ эхилээ. Тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ булта шэниисэ тарижа байна. Минии И. В. Игумновай бригадын гэшүүдээр хөөрэлдэhөөр байтар асарагдаhан үрэhэн сеялкэнүүдтэ хэгдэжэ, тарилга эхилээ hэн. Шэнэ онол аргаар хүдэлдэг болоhон механизаторнууд урма зоригтой энэ жэлэй тарилга эхилбэ.

М. САНДАНОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Сеялкэнүүд тарилга хэхээр тааруулагдана. 2. Бригадын гэшүүд А. Г. Елизов, М. Н. Овчинников хоёр.

Авторай фотонууд.

ТУХА СҮЛӨӨГҮЙ

Майн долооной үдэр 225 гектарта тэжээлэй ургамалнууд түрүүлэн таригдаа юм. Колхозой таряашад богони болзорто бүхы тарилгаяа дүүргэхэ хүсэлэнтэй. Далахайн, Гужарай бригадануудай коллективүүд тодорхой дээбэритэй.

Ажахымнай механизаторнууд үндэр баян ургаса ургуулхын түлөө хэзээ хэзээнэйхиhээ эдэбхитэйгээр ажалаа ябуулна. Нёдондо эрхим дүн түйлаhан хүршэнэрhөө дутуугүй дүн түйлахаар манай механизаторнууд ажаллана.

Н. П. Мадыевай ударидадаг тэжээл бэлэдхэлгын бригада сабшалан уhалха, үтэгжүүлхэ ажалдаа анхарал хандуулна. Үнинэй механизатор В. К. Демин 40 гектарай сабшалан уhалжа үрдиhэн байна. Бригадын гэшүүд мүнөө наг шэбхэ сабшалан дээрээ гаргана.

Тобшолбол, механизаторнуудай намартаа таряанай үндэр баян ургаса хуряажа абаха найдалтай, туха сүлөөгүй ажаллана.

Б. МОЛОСОЕВ,
«Маяк» колхозой парткомой секретарь.

Түнхэн.

КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон партиин Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди

ЭРХЫЕНЬ ҮРГЭДХЭХЭ

Мүнөө үесын олоной анхарал татама үзэгдэл гэхэдэ, бүхы ороноймнай, тэрэ тоодо Захааминай районой коммунистнууд партиин XXVIII сьезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ КПСС-эй Платформын ба КПСС-эй Уставай проектнүүдые һонирхон шэнжэлхэ, шүүмжэлхэһээ гадна өөһэдынгөө хараа бодолые, һанамжануудые нюусагүйгөөр, сэхээр дурадхажа байһаниинь гайхалгүй. КПСС-эй Уставай проектын шэглэлээр нэгэ хэды асуудал партиин Захааминай райкомой секретарь Буянто Гомбоевич Будаевта табижа, харюунуудыень бэшэжэ абаһан байнаб. Энэ хөөрэлдөө уншагшадта дурадханабди.

Асуудал: КПСС-эй Уставай проект соо партийна эхин организацинуудай эрхэ, үүргэ ба уялгануудые үргэдхэхэ тухай хэлэгдэнэ. Энэ талаар танай һанамжанууд хайшаа байнаб?

Харюу: КПСС-эй ЦК-гай Платформын, Уставай проектнүүд ба М. С. Горбачевой элидхэлнүүд соо партийна эхин организацинуудые бэхижүүлхэ, эрхэ, үүргыень үргэдхэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнхэй. Партийна эхин организацинууд өөһэдынгөө арга боломжоор ажалаа эмхидхэхэ ёһотой гэжэ хараалагдана. Жэшээнь, өөһэдөө суглаа, хуралнуудайнгаа болзор тогтоохо, партиин гэшүүндэ оролго, гаралгые шиидхэхэ эрхэ олгохо гэхэ мэтын дурадхалнууд бии. Тодоор хэлэхэдэ, суглаанай болзорые өөһэдөө түсэблэхэ, партиин гэшүүдые абаха ба гаргаха эрхэ олгохо гэһэн һанамжануудые тоосоотой гэжэ тоолоноб. Кандидатска стажай болзорой байгаа һаань дээрэ гэжэ һананаб, юундэб гэхэдэ, ямаршье юумэндэ өөрын шалгалтын болзор хэрэгтэй бшуу.

Партиин гэшүүндэ кандидат ябаха болзор соонь үзэл сурталай, гэр бүлынь ажабайдалай, ажалайнь дүй дүршэлэй талаар хэр байһаниинь элирүүлэгдэхэ болоно бшуу—энэ нэгэдэхеэр. Хоёрдохёор, КПСС-эй бүхы түүхэдэ кандидадай стаж заншалта байхаһаа гадна хүниие шэнжэлхэ, шэлэн абаха шалгалтын эгээл үнэтэй заншалнуудай нэгэниинь гэжэ тоологдонхой. Тиимэһээ кандидатска стаж байгаа һаа, дээрэ гэжэ һанагдана.

Асуудал: Эхин организацинуудые бэхижүүлмээр ямар арга боломжонууд бии гээшэб?

Харюу: Энэмнай тон шухала асуудал гээшэ. Нэн түрүүн коммунист бүхэн би хэн гээшэбиб, ямар эрхэтэй, үүргэтэй, харюусалгатай хүн гээшэбиб гэжэ үнэн сэдьхэлһээ бодомжолжо ябаха ёһотой. Сэхыень хэлэхэдэ, үнэн дээрээ олонхи коммунистнууд гансал түлбэриеэ түлэхэһөө ондоо ямаршье нүлөө өөрынгөө партийна эхин организацида үзүүлдэггүй гээд хэндэмнайшье мэдээжэ. Харин ёһотой коммунист һаа, партиингаа хуули болохо Уставые, тэрээгээр хараалагдаһан үүргэ, журам ба эрхэеэ харюусалгатайгаар дүүргэжэ ябаха байна. Тиихэдэ, хамтынгаа партийна суглаанда хайша хэрэгээр хандадаг, суглаан дээрэ үсөөн үгэ хэлэдэг, мүн баһа тоосоото сагай турша соо оройдоошье ендэр дээрэ гарадаггүй, партийна организациингаа ажалые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэдэггүй коммунистнууд үсөөн бэшэ ха юм. Иимэрхүү коммунистнуудай партида байһанай хэрэг бии аал? Эдээнһээ түргөөр сүлөөрөө һаа дээрэ бэшэ гү? Эдэ мэтын шалтагаанууд юун дээрэһээб гэхэдэ, партийна эхин организациин хүтэлбэрилэгшэд, парткомой, партбюрогой секретарьнууд, партгрупоргнууд өөһэдынгөө талаһаа иимэ коммунистнуудта партийна нүлөө үзүүлэгүй байна.

Партиин мүнөө үесын үзэл сурталай зорилгонуудые һайнаар ойлгодог, хүнүүдтэ ойлгуулжа шададаг, үүсхэл ехэтэй партийна хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэг бэелүүлхэ зэргэтэй.

Хоёрдохёор, эхин организациингаа ба тэрэнэй бюрогой гү, али комитедэй ажал хараа байса эдэбхижүүлмээр түсэб зохёожо, абтаһан шиидхэбэринүүдээ заатагүй бүтээсэтэйгээр бэелүүлжэ шадаа һаа, арад зонойнгоо магтаалда хүртэхэ зэргэтэй.

Гурбадахяар, «Партийна организацинуудай болон комитедүүдэй хүдэлмэри демократическа онол аргануудаар бэелүүлэгдэдэг, үндэһэ баримтагүй бодол ба нэгэ хүнэй засаг буруушаадаг, хамтын шиидхэбэриин үндэһөөр байгуулагдадаг юм. Шиидхэбэринүүдые зохёон найруулха ба баталан абаха үедэ хамтын шиидхэбэри хадаа тэдэниие бэелүүлгын түлөө коммунистнууд хубиин харюусалгатай гээд баталагдадаг байха юм»—гээд тон зүбөөр КПСС-эй Уставай проект соо хэлээтэй. Ондоо нэмэхээр юумэн үгы.

Партийна эхин организациин ажал һайжаруулха арга боломжонуудые тоолоо һаа, захадань гарахаар бэшэ олон лэ даа. Тиимэһээ энэ асуудалайтнай харюуе энээхэн тобшо тэдыгээр дүүргэе даа.

Асуудал: Буянто Гомбоевич, һайн дураараа КПСС-эй гэшүүндэ орохо ба гараха гэһэн һанамжые юун гэжэ тоолонот?

Харюу: КПСС-эй гэшүүндэ һайн дураараа ородогынь хүн бүхэндэ мэдээжэ. КПСС-эй Устав ба Программые шудалжа ороһон партиин гэшүүниие өөрынь дураар партиһаа гаргаха гээшые буруушааналб. Юундэб гэхэдэ, КПСС-эй гэшүүн гээшэмнай үзэл сурталаараа, партийна нүхэсэлөөрөө, парти доторой бүхы харилсаануудтай, партийна журамтай байдаг гээшэ. Харин һанахадаа партида орожо, дураа гутахадаа гараха болоо һаань, анархистнуудай эмхидхэл болохо бэшэ гү?

Зүгөөр, партиин гэшүүндэ абалга ба партиин Уставые хазагайруулһанай түлөө эхин организацинуудай өөһэдөө шиидхэхэ гэһэниие һайшааналб.

Асуудал: Партийна эхин организацинуудай тоосоото һунгалтын кампани хэзээ үнгэргэө һаа дээрэ гэжэ һананат?

Харюу: Минии һанахада, съездын һүүл тээ үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри зүб гэжэ һананаб. Съездын ямар шиидхэбэринүүдые, тогтоолнуудые абахыень тодорхойлжо хэлэхэнь бэрхэтэй. Тиитэр РСФСР-эй өөрын Компарти бии болошоо һаа, мүн өөрын нүлөөтэй байха хаш.

Асуудал: Буянто Гомбоевич, РСФСР-эй Компарти бии болохо гэжэ дурдабат, энээниие та дэмжэнэ гүт?

Харюу: РСФСР-эй коммунистнуудай конференци июлиин 19-дэ зарлаха гэжэ хараалагданхай. Энэ конференцидэ манай Буряадай АССР-һээ XXVIII съездэ һунгагдаһан делегадууд хабаадалсаха. Партийна конференци зарлагдаһан хойноо РСФСР-эй Компарти эмхидхэгдээ гэжэ тоолоё. Би энээниие дэмжэнэб.

Асуудал: Партиин зөөри ба партиин гэшүүнэй түлбэри тухай Уставай проект соо хэр тааруугаар хэлэгдэнхэйб?

Харюу: Партиин гэшүүнэй мүнгэн түлбэриһөө, партиин мэдэлдэ байһан байра, байшангууд, партийна хэблэлнүүдһээ ороһон олзо партиин эд зөөри гэжэ тоологдодог. Энэ зөөри партиин хиналта, шалгалта доро байдаг. Партиин гэшүүдэй түлбэри хэмжүүр соогоо гэжэ һананаб.

Тиигэбэшье нэгэ ажаглалта хэлтэй. Партийна, партийна бэшэшье заримашуул партийна бюджет, зөөриин ямар байдагые ойлгодоггүй аад, ангархай аман байна гээд лэ «гүрэнэй мүнгэн дээрэ хатарнат» гэхэ мэтээр хашхардаг зантай. Парти өөрынгөө бюджет, эд зөөриие хараалагдаһан ёһоорнь эдлэжэ, эзэн байха ёһотой гэжэ тэмдэглэнэб. КПСС хубилган шэнэдхэлгын үедэ, түрүү үүргэеэ алдахагүйһөө гадна, общественн ажабайдалда өөрын нүлөө үзүүлхэ, манай политическэ ехэ хүсэн байха ёһотой.

Һайнта даа, Буянто Гомбоевич, минии асуудалнуудта дэлгэрэнгы харюунуудые үгэбэт.

Вл. ДАНЖАЛОВ.

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ЛОКОМОТИВ-ВАГОН ЗАҺАБАРИЛГЫН ЗАВОДОЙ ЛОКОМОТИВАЙ ЯКОРЬНУУДЫЕ ЗАҺАБАРИЛДАГ ЦЕХТЭ 5-дахи РАЗРЯДАЙ ОБМОТЧИК АНАТОЛИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ МЕЛЬКОВ 17 ЖЭЛ ХҮДЭЛЖЭ, ХАЛААНАЙНГАА ДААБАРИ ХОДО ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭНЭ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ОБМОТЧИК А. В. МЕЛЬКОВ.

С. БАЛДУЕВАЙ ФОТО.

БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Зэдын вольфрам... денэй комбинадай ... портна цехэй ... предприятида хэрэ... хы ашаа зөөдэг юм. ... зөөхэ даабариа ... тай дүүргэжэ, комби... хамһабариин цехүүд... да дэлгэрһэн со... мүрысөөндэ нэгэ... шалгаржа гараһан ... Байгша оной эхин... нэр мүн лэ урагш... ажаллана. Цехүүдэй ... ондоошье захилг... ехээр зөөжэ, нэгэдэ... талай даабариие ...

Цехэй колонноку... лективүүд автомаши... һабарилгагүйгөөр ... саг соо ашаглахы... тоһодолгын матери... дые алмахын түлөө ... дэг байна. 1-дэхи ... 3-дахи колонноную... то-заһабарилгын ... скойн коллективүү... материалнуудые ... мажа, энэ мүрысөө... рүүлжэ гараа. В. Р. ... С. Н. Зайцев, А. П. ... гэгшэдэй хүтэлбэри... лоошодой, А. С. ... В. И. Жаркой гэгшэ... гойлдог заһабарил... бригаданууд бүтээ... тэйгээр хүдэлжэ, ... үндэр дүнгүүдые ...

Н. ДОРЖ...

Хабарай тарилга-90

ХАРЮУСАЛГАТА ХАҺЫН УРДА

Үбэлдөө, хабартаа саһанай ехээр ороһонһоо уламжалан, илангаяа Хүнтэйн таряалангай хүрьһэн шииг нойтоор элбэг байгаа. Зүгөөр мүнөө хүрэтэр хүйтэнэй бууралгүйдэ эндэхи таряашад поли дээрэ хэгдэхэ ажалаа хойшолуулаа һэн. Тарилгадаа эмхитэй һайнаар бэлдэһэн эндэхи ажахынуудай механизаторнууд ороохото болон тэжээлэйнгээ ургамалнуудые агротехническэ тон тааламжатай хаһа болзорто үнгэргэжэ шадаха байһанаа һаяхан болоожо үнгэрһэн районой ургаса ургуулагшадай зүблөөн дээрэ мэдүүлээ бэлэй.

Ороохо таряа горитойгоор таридаг Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Хүнтэйн тракторно-таряан ажалай бригадын полевой станда районой ажахынуудай агрономическа албанай бүхы хүдэлмэрилэгшэд, ургаса ургуулагшад, мэргэжэлтэд, бригадирнууд болон звеноо хүтэлбэрилэгшэд суглараа. Мүн эндэ хүршэ Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түлөөлэгшэд, Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэд, республикын агропромсоюзай мэргэжэлтэд хабаадалсаһан байна.

Полевой станда сугларагшад зүблөөнэйнгөө урда тээ газарай хүрьһэ хамгаалха техникэ комплексноор хэрэглэхэ онол эрдэмтэй танилсаа. Эндэ дурсагдагша ажахын ахамад агроном Ч. М. Базаров ургаса ургуулагшадайнгаа дүршэл, шадабариие хөөрэхэһөө гадна бодото дээрэнь харуулаа. Жэшээлбэл, үнинэй механизатор Борис Будунов К-700 түхэлэй трактортай агрегадаар газараа элдүүрилжэ, тарилга хэхэ хүдэлмэриеэ комплексноор ябуулха шадабаряа харуулаа. Хүсэтэ тракторай хойно олон машинануудые шагтагалаад, полиин хүрьһэ элдүүрилжэ, борнойлжо, минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, тарижа жэгдэрүүлхэ хүдэлмэреэ нэгэ доро хэхэдээ иимэ агрегадуудай ажалай бүтээсэ эрид дээшэлхэһээ гадна таригдаха газарай шииг нойтон ехээр алдагдахагүй байна. Дүршэлтэй механизаторайнгаа онол эргые олондо тайлбарилхадаа, колхозой ахамад агроном Ч. М. Базаров дүрбэн политой севооборотой ашагтай һайн талыень онсолоо. Паар — шэниисэ — донник — обёос гэһэн дүрбэн политой иимэ севооборот хэрэглэхэдэ, Хүнтэйн үрэжэлөөр бирагүй хүрьһэндэ буурсагта ургамалай һоглогар ехэ үндэһэн туһа нэмэри болодог байба.

Удаань эндэ сугларагшадта Хүнтэйн лесхозой директор В. И. Рак Доодо-Хүнтэйн ташаланда 50 гектарта таригдаһан зүруүд модо харуулаа. Эндэ таригдаһан уляангирнууд хүнэй зэргын үндэрөөр урганхай, хатажа хосорһониинь үсөөн байба. Хабарай эсэстэ набшаһалхадаа, шанга һалхинһаа газарай хүрьһэ яһала хамгаалхаар гэжэ сэгнэбэд.

Модо зүрүүдлэн тарижа, газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ муудалгатай эрид тэмсэл ябуулхадаа уляангирһаа гадна олон жэлдэ ургаха нарһа, бургааһа нэмэжэ гэхэ гү, али холилсожо һуулгахада һайн гэжэ Виктор Ильич һанамжаяа хэлээ.

Зүблөөндэ хабаадахаар эндэ сугларагшад Баян-Голой таряашадай харуулһан эргэ шадабаряар һонирхоод, саашанхи зорилгонуудаа зүбшэбэд. Баргажанай районой агропромсоюзай ахамад агроном В. А. Будаев элидхэл хэһэн байна. Абаһаар сагай улирилай байдал тухай хэлээд, колхоз, совхозуудай хабарай тарилгын хүдэлмэридэ хэр бэлэдхэлтэй байһыень шэнжэлээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Газар, Зөөри тухай Хуулинуудые баталан абаһанһаа хойшо ургаса ургуулагшад ажаллажа байһан газартаа ёһотой эзэн болоһоноо одоошье мэдэрбэ гээшэ. Тэрэшэлэн мүнөө урдынхидал адли таряашадта дээрэһээ зонхилон захирхань үсөөржэ, ехэ һаад түбэг ушаруулхаяа болижо байна. Гэбэшье ажалаа өөһэдөө мэдээд хэхэ шэнэ эрхэнь хаа хаанагүй ашагтайгаар хэрэглэгдэнэгүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Жэшээлбэл, зарим ажахынууд хабарайнгаа тарилгада удаанаар бэлдээ, сабшалан, бэлшээри уһалха хүдэлмэреэ оройтон эхилхэһээ гадна газар ундалуулха машина, бүлүүр станцинуудаа үргэнөөр хүдэлгэхые яаранагүй. Эдэ бүгэдые зэргэсүүлэн харахада, газарта тон һайн эзэн хэрэгтэй болоод байна. Урдынхяараа ябаха болоо һаамнай, байдалынь хубилхагүй.

Байгша ондо районой ажахынуудта 14 077 гектарта ороохото ургамалнууд, тэрэ тоодо 7 074 гектарта шэниисэ таригдахаар түсэблэгдэнэ. Баян ургасатай шэнэ сортнуудай үрэһэнэй ороохо олошоруулха талаар 5 мянган гектарта «бурятская-34», «бурятская-79», «сэлэнгэ» сортын шэниисэ таригдаха байна. Дурсагдагша тарилга гол түлэб эршэмтэй технологёор үнгэрэгдэхэ юм.

Ороохото ургамалнуудай бүхы тарилгын 56 процентыень гэхэ гү, али 7003 гектарта обёос, ешмээн, горох, хара таряан таригдахаар хараалагдана. Мүн 10 291 гектарта тэжээлэй ургамалнууд таригдаха түсэбтэй. Энэ жэлдэ сэбэр паар 6650 гектарта хүргэгдэхэ гэхэ гү, али элдүүрилэгдэһэн газарай 21,5 процентыень эзэлхэ юм. Энэнь зональна гуримай эрилтэтэй тааралдахаар юм.

Байгша ондо ажахынуудай мэргэжэлтэд тарилга хэхэ поли бүхэндөө түсгаар агротехникэ зохёожо хэрэглэхэ ёһотой. Нэн түрүүлэн тарилгын болзор зүбөөр тодорхойлжо, һайнаар бэлдэхэ эрилтэтэй. Хүнгэн хүрьһэтэй Хүнтэйн полидо тарилгаяа оройтуулжа болохогүй байһамнай олон жэлэй дүршэл харуулаа юм. Тэрэшэлэн тарилга хэхэдээ, газарай хүрьһэнэй дулаасаһан хойно үрэһэеэ булаха ёһотойбди.

Полиин буртаг ногоо тарилгаһаа урид усадхахаар культиваци хэхэдэ һайн. Үрэһэнэйнгөө ороохо заабол нэгэ жэгдэ гүнзэгыдэ хүрьһэндэ булаха хэрэгтэй. Саашань элидхэлшэ тарилгада хэрэглэгдэхэ үрэһэнэй шанар тухай тогтожо хэлээ. Мүнөө Улаанай колхоздо бүхы үрэһэниинь тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй. Бусад ажахынуудта муу шанартай, сэбэрлэгдээгүй, илгагдаагүй үрэһэн бии байна. Тиимэһээ энэ ажал мүнөө үргэнөөр, бүтээсэтэйгээр ябуулагдаха болоно.

Элидхэлшэ минеральна үтэгжүүлгэ бүхы эрилтын ёһоор, нормо соонь оруулха, мүн олон политой севооборот үргэнөөр хэрэглэхэ тухай хэлээ. Үсөөн политой севооборот газарай үрэжэлые доошолуулжа, дам саашадаа муудуулдаг байна. Иланхаяа севооборотдо донник хэрэглэхэдэ, газарай үрэжэл һайжархаһаа гадна белогоор элбэг тэжээл ехээр абтана. Тэрэшэлэн энэ ургамалай үрэһэ суглуулжа худалдаһан ажахы горитойгоор олзотохо байна бшуу.

Энэ зүблөөндэ хабаадалсажа, үгэ хэлэһэн районой «Агротехника» нэгэдэлэй начальнигай уялгые дүүргэгшэ З. Г. Хайрутдинов тарилгада хабаадуулагдаха машина, техникэеэ заһабарилжа бэлэн болгохо талаар зарим ажахыда урда жэлнүүдэй дутагдалай дабтагдаһан тухай тоггоо.

Хабарай тарилгын үедэ райондо бүхыдөө 390 шахуу трактор, 98 плуг, 193 сеялкэ, 100 гаран культиватор болон хартаабха һуулгаха олон техникэ хүдэлгэгдэхэ юм. Запас частьнуудай дутамаг дээрэһээ хүсэтэ тракторнууд, газар элдүүрилхэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха, буртаг ногоо усадхаха, уһалха олон зүйлэй машина, техникэ саг соогоо баран бэлэн болгогдоогүй. Республикын агропромсоюзай нэгэдэл шиидхэгдээгүй асуудалнуудтамнай анхарнагүй, хэрэгтэй зүйлнүүдээр хангажа биранагүй. Бидэ гансашье тарилга үнгэргэхэ тухай бэшэ, мүн ургаса хуряаха, тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ анхарха ёһотойбди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Мүнөө ажахы бүхэндэ хүсэд хүрэхөөр тоһо-түлишын материалнууд неэсэлэгдөө юм.

Ургаса ургуулагшадай энэ зүблөөндэ хабаадалсаһан Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат М. Ж. Бубеев Хүнтэйн полиин хүрьһэ һалхинда үлеэлгэжэ муудалгаһаа аршалан хамгаалха тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ. Дурсагдагша институдай доцент, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Д. Ц. Цыдыпов сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар Баргажанай районда биратай хүдэлмэриин ябуулагдадаггүй байһан тухай бодото баримтануудта үндэһэлэн шүүмжэлээ. Мүнөө райондо эрхим ургаса абаһан нэгэшье луговод байхагүй. Сабшалан үтэгжүүлхэ, уһалха, һайнаар харууһалха хэрэг орхигдоо. Энээнһээ уламжалан, сабшалангай ургаса эрид доошолоо, ногоониинь шэнгэрээ, намаг налхида, дошо дэгнүүлдэ абтана. Сабшалангай ногоое 12—15 үдэрэй туршада хуряажа абаха эрилтэ табигдадаг. Тээд ажахынууд түрүүшын хярмаг саһанай оротор үбһэ бэлэдхэдэг гээшэ. Саашань бэлшээри тухай хэлэбэл, эндэ байдалынь тон муу. Бэлшээриин газарай үрэжэл эрид муудаа, элһэндэ дарагдажа байна. Саашадаа газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ хүдэлмэри түсэблэжэ ябуулхадаа энэ дутагдалнуудта онсо анхарха, усадхаха ёһотойбди гэбэ.

Зүблөөн дээрэ республикын агропромсоюзай ахалагша агроном В. Д. Николаев, районой уһалууриин системэнүүдэй управлениин начальник Г. Е. Жаркой, районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй начальник А. Н. Шелковников, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном Ч. М. Базаров, Баргажанай совхозой ахамад агроном А. П. Шустов, Хилгانын колхозой ахамад агроном Ч. Р. Доржиев гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хабарай тарилгын хаһые үнгэргэхэ талаар һанамжаяа, дүй дүршэлөө сугларагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ партиин Баргажанай райкомой нэгэдэхи секретарь С. Л. Гатапов хабаадалсажа, энэ жэлэй баян ургасын түлөө тэмсэлэй удха шанар тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Тобшолбол, харюусалгата хаһын урда үнгэрһэн энэ зүблөөн хабаадагшадта түсгаар һуралсалай үргэн хэшээл мэтээр сэгнэгдээ ёһотой.

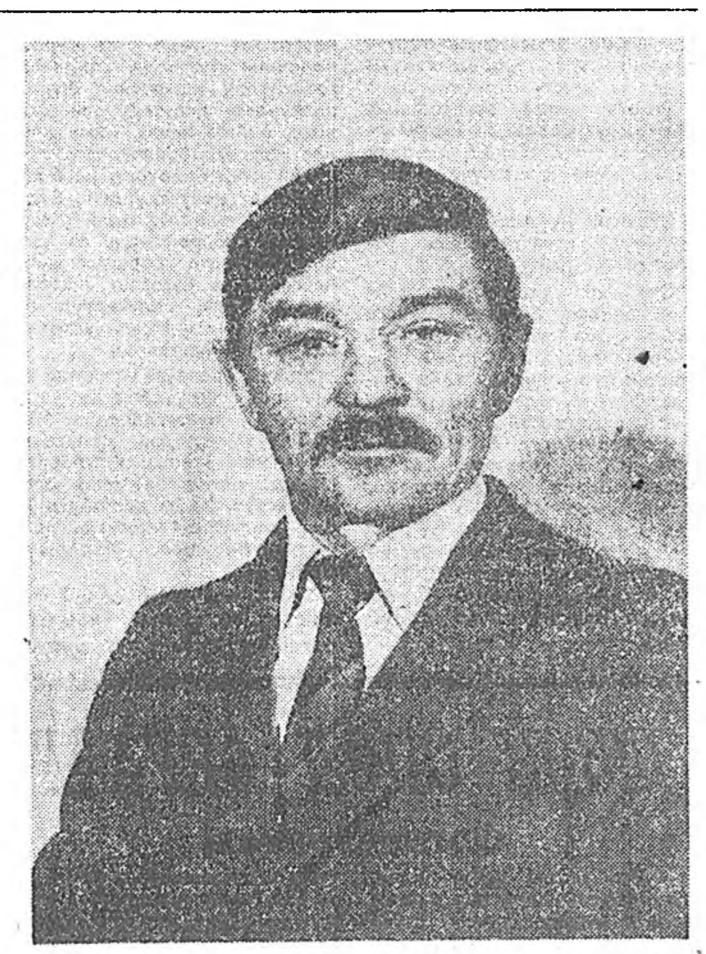
Д-Н. ХОБРАКОВ,
«Баргузинская правда» газетын агропромышленна таһагые даагша.

Нюргаар үндэр бэшэ, ташарайгүйхэн бэетэй, хирбэгэр һахалтай энэ хүнтэй хэдэн жэлэй саада тээ танилсажа, урмашаа һэм. Хориин районой ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын коллектив Үдын совхозой түб һууринда хүүгэдэй ясли-сад, мүн Хориин совхозой Хүлэй-Үртөө тосхондо гараж, мастерскойнуудай барилга дээрэ хүдэлжэ байгаа. Энэ хүмнай эгээл эдэ бригадануудай прораб ябаа.

— Бригадамнай мүнөө хүүгэдэй байшангай барилгада һүүлшын хүдэлмэринүүдые хэжэ байна. Сагаадаха, шэрдэхэ оройдоол хэдыхэн таһалга үлөө. Энэ тэрэ дутуу дундануудыень усадхажа байнабди, — гэжэ Александр Владимирович Челондаев уулзахадаа хөөрэбэ.

Барилгын хамаг хүдэлмэринүүдые коммунист Валентин Михайлович Куликовой бригадын гэшүүд бэелүүлээ юм байна гэжэ хөөрэлдөөн соогоо ойлгожо абааб.

— Прорабнай Александр Владимирович бригадирааршье, участогые даагшаараше, мастераараше хүдэлһэн ха юм даа. Дээдэ гарай мэргэжэлтэн. Модошо дарханааршье, шулуушанааршье хүдэлөө һэн. Одоол алтан гартай, һайн һанаатай хүн. Юумэнэй оншо олоһон лэ байдаг. Зондоо хүндэтэй. Минии бригадын гэшүүд Челондаевай заабаринуудые тэрэ доронь лэ хэһэн байдаг,— гэжэ Валентин Куликов хөөрэнэ.

Барилгын талмайнууд дээрэ

«ШАНАРГҮЙ ЮУМЭНДЭ ДУРАГҮЙБ...»

Тиигэжэ халахэ тэрэ дүүрэн эрхэтэй. Барилгашадай хүдэлмэридэ дайралдаһан дутагдалнуудые саг дары усадхаагүй һаа, урагшатай, шанартай юумэ хэхэнь бэрхэтэй ха юм.

Александр Владимирович Хориин хоймор дайдада үндын бодоһон намтартай. Багаһаа хара ажал хэжэ, һайн хүнүүдтэй сүг хүдэлхэдөө, өөртөө туһатай, хэрэгтэй олон юумэ ойлгожо абаһан байха. Дүршэлтэй хүнүүдһээ халан абаһан һайшаалтай хэрэгүүдээ залуушуулда дамжуулан үгэхэ гэжэ ходол оролдожо ябадаг.

Прораб А. В. Челондаевай хүдэлһэн объектнүүд ходол «һайн» гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байдаг.

Хори тосхоной Первомайская үйлсын гурбан дабхар, мүн түбэй больница шадарай олон дабхар шулуун гэрнүүд прораб Челондаевай сэхэ хабаадалгатайгаар бодхоогдоһон, ашаглалгада үгтэһэн байха юм.

«Гэр байра һайнаар, шанартайгаар бария. Хэн нэгэнэй һали-боли хэһэн юумэнэй түлөө бүхы бригада, участогнай гэм зэмэдэ орохо ха юм. Бэе бэедээ эрилтэтэй байхаяа бү мартая. Минии уялгануудаа муу дүүргээ һаам, сэхэ хэлэдэг байгты»,—гэжэ Александр Владимировичай хэлэжэ байхыень дуулаа һэм.

Мүнөө коллективэй олонхи барилгашад мяха-эһэнэй гурилай заводой хүушанай байшангые һэльбэн шэнэдхэлгэ дээрэ хүдэлнэ. Уялга, даабаринуудаа эдэнэр ходол үлүүлэн дүүргэһэн, нэгэтэ бэшэ предприяти дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгарһан, магтаалда хүртэһэн лэ байдаг.

Районой ажахынууд хоорондын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын начальник Валерий Гармаевич Содномбаловтэй тээмэндэ уулзажа хөөрэлдэхэдэм:

— Прорабнай эгээл хүндэтэй хүнүүдэймнай нэгэн. Дүрэ зурагынь районой Хүндэлэлэй самбарта үлгэгдөө,— гэжэ хөөрөө бэлэй.

— Ямаршье юумэ хэхэдээ, ходол һайнаар бүтээхэ гэжэ оролдодогби. Шанаргүй юумэ хараад, зүрхэ алдадагби. Муухан гэрнүүдые бариад, хүниие мэхэлхэгүй ха юмбибди,— гэжэ нүхэр Челондаев һонаашаяа хэлээ һэн.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. В. Челондаев.

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шал...

ТЭЖЭЭЛ ДУТАМАГ ГЭНГҮ...

Ажахымнай малшад районойнгоо колхоз, совхозуудһаа эрэ туралнуудые суглуулжа абаад, 14—16 һаратай болоторнь түргэнөөр түлжүүлжэ, шахажа, шэгнүүр ехэтэй, тарган болгоод мяхаңда тушаадаг юм. Гансахан нёдондо 3 мянган шахуу үхэр шахажа тушаагаа һэн.

Манайда мяханда тушаагдаха мал турова аргаар түлжүүлэгдэдэг гэхэ гү, али тугалнуудай, буруунуудай, мүн томо болоһон шахамал үхэрнүүдэй амяар амяараа цехүүд бии.

Бидэ звеногоороо тэрэ һүүлшын шатын гэхэ гү, али гүрэндэ тушаагдаха томо хашарагуудые шахажа, шэгнүүртэнь хүргэдэг цехтэ хүдэлнэбди. Намтай сугтаа 3 хүн — малшад Нина Григорьевна Егорова, Владимир Васильевич Постников, Андрей Анатольевич Лебедев гэгшэд хүдэлдэг. Эдэнэр ажалаа һайнаар мэдэхэ, дүршэл шадабари ехэтэй, үнэн шударгы хүнүүд юм.

Манда 640 үхэр даалгагданхай. Эдэмнай найманһаа 13—14 хүрэтэр һаратай үхэрнүүд. Зундаа малаа үшөө олон болгожо, 1000 толгойдо хүргэхэ ёһотойбди.

Энэ ябажа байгаа үбэлжэлгые муу бэшээр дабажа байнабди. Жэшээнь, январь, февраль һарада шахамал үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 850—900 граммаар нэмэдэг һэмди. Теэд март соо тэрэмнай бага зэргэ доошоо ороо. Тиигэбэшье жэлэй нэгэдэхи кварталай дүнгөөр үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын дунда зэргээр 794 граммаар нэмээжэ, ажахы соогоо мүрысөөндэ эрхимлээбди.

Муу юумэниинь гэхэдэ, һүүлэй үедэ малай тэжээл таһалдахаяа һанана. Тэрэнэйнь шанаршье муу. Аяар Шэтын об-ластьһоо силос зөө... рэнь шэмэ муутай, ... мал ёһоор эдингүй, ... дууһантаа шахуу, ... гол түлэб һолоомо... шэ. Саашадаа хайшаж... бибди? Мэдэхын арга... дээрээ совхоздо ни... тэй байдал тохёолдо...

Өөһэдынгөө хүсөөр... до намартаа малай... рые һайнаар дулаа... ронь хуурай ба... ашаар үбэлжэлгые ... шээр дабажа, шэ... шэгнүүрыеньшье ... нэмэгээбди. Нормо... тэжээлшье гаргаша...

Байгша оной нэгэдэ... талай дүнгөөр малай... нэмэхэ түсэб 12... дүүргэгдээ гэхэ гү, ... та 266 центнерэй ... центнер нэмэлтэ ш... таа.

Үбһэ тэжээлэй дута... жэлгын бэрхэтэйхэн... гэгдэжэ байгаашье ... хы дээрээ ажахымнай... энэ жэлэй эхинһээ ... үрэ дүнгүүдые туйл... хэлэхээр. Энээн түш... too, баримта дурдаха... хи кварталда совхоз... 1625 центнер мяхэ... рилхэ түсэбтэй һаа, ... 1757 центнертэ хүргэ... жэлэй эхинһээ ... ажахы 894 центнер ... рэндэ худалдаха ба... 3245 центнер мяха...

Саашадаа хүхэ ноо... ратар бии байһан ... грамм, килограмм ... гэмтай наринаар ... малай шэгнүүр нэмэ... гүрэндэ худалдаха ... лэй түсэбыешье ... дүүргэхые оролдон...

С. ЭРД...
Загарайн р...
«Талецкий» сов...
ажалагша м...

ПРОФСОЮЗУУД: ХОЙТО ЗҮГЭЙ АСУУДАЛНУУД

МОСКВА. Июниин 21—23-да Мурманскда үнгэр... хараалагдаһан регинальна конференци Хойто зүгэй ... ной һуудал байдалай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэх... хангельска, Эрхүүгэй, Камчаткын, Магаданай, Мурм... халинай, Тюмениин областьнуудай, мүн тэрэшэлэн ... ярска хизаарай, Буряадай ,Коми ба Яхадай АССР... профсоюзуудай соведүүд конференци үнгэргэхэ ... РСФСР-эй дулдыданги бэшэ профсоюзуудай кон... үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет байгуулагданхай.

— Министерствэнүүд болон албан зургаанууда... дэг политика Хойто зүгэй хүн зоной ажабайдалые ... хаагаа юм,— гэжэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүл... син дулдыданги бэшэ профсоюзуудай федерациин ... шын орлогшо В. Романов хэлэнэ.— Байгаали ... элүүрые хамгаалгын, демографиин, соёлой шухал... нууд зүблэхэ зүйлдэ табигдаха юм. Тэдэниие шиид... замуудые конференци тодорхойлхо, нютагай профс... болон федерациин хамтын ябуулгануудай түсэб зох... гэтэй.

Совет орон дотор

ВОЛХОВ (Ленинградска область). «Софит» машинын оройдоол нэгэ часай туршада бэлэдхэһэн модоор барилгашад хүдөөгэй томо гэр бариха аргатай байна. Совет ба финн мэргэжэлтэд тэрэниие зохёон байгуулаа юм. Өөрөө ябадаг тус агрегадые отологшод модо бэлэдхэдэг газарта хэрэглэжэ эхилээ.

«БАМсельмашай» тамгатай трактор дээрэ тэрэ машина тодхогдоно, харин тэрээндэ хэрэгтэй багажа зэмсэгүүдые «Валмет» нэгэдэл эльгээдэг юм. «Ленлес» нэгэдэлэй нэгэ предприятиин хабсаргагшад эсэсэй шатада агрегадые суглуулжа бэлэн болгоно. Хэдэхэн секунда соо тус машина модо хюрөөдэжэ унагаатаад, манипуляторай туһаламжаар гэшүүһыень шулаад, хэрэгтэй хэмжээгээр тайража, транспортёр дээрэ обоолжорхино.

Энээнэй урда тээхи иимэ техникэтэй сасуулхада, шэнэ машинын бүтээсэнь гурбанай нэгэ шахуу хубяар ехэ юм. Ороной предприятинуудта үйлэдбэрилэгдэһэн тус тустаа 120 сантиметр зузаан камерагүй шиинээр тэрэ хангагданхай.

Мүнөө жэлдэ 100 «Софит» үйлэдбэрилэгдэхэ юм. Харин модо отологшодто хэдэн арбаад мянган иимэ машинанууд хэрэгтэй ааб даа. Хайшан гэжэ иимэ эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангаха болонобі? Ленинградайхидай һанамжаар, оборонно һалбаринуудые ондоо шэглэлтэй болгохо, модо бэлэдхэдэг бүтээсэ ехэтэй техникэ түргөөр үйлэдбэрилжэ эхилхэ аргатай хамтын предприятинуудые орон доторoo байгуулха шухала.

БАЛЕТМЕЙСТЕРНҮҮДЭЙ КОНКУРС

НОВОСИБИРСК. Балетмейстернүүдэй бүхэсибириин түрүүшын конкурс оперо болон баледэй академическэ театрай сценэ дээрэ гоё һайхан концертээр түгэсэбэ. Зохёохы ажалтанай мүрысөөн табан үдэр үргэлжэлөө. Сибириин, Ураалай ба Алас-Дурна хизаарай 60 гаран хореографууд, мүн тэрэшэлэн эндэхи олохон хото городуудай 700 гаран гүйсэдхэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

Т. Вопилова (Пермь), О. Бавдилович (Владивосток), В. Ведмицкий (Красноярск), Е. Каракозова (Барнаул) түрүүшын шангуудта хүртэһэн байна. Шэнэ бэлигтэниие тодоруулһан хатарай ёһотой һайндэр гээд жюриин хүдэлмэриие хүтэлбэрилһэн СССР-эй арадай артистка О. Лепешинская тус конкурсые нэрлээ һэн.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭХИ ЭГЭЭЛ ҺАЙН АЭРОПОРТ БОЛОХО ГҮ!

МОСКВА. Шереметьевэй аэропорт дэлхэйн эгээл һайн аэропорт болохо гээшэ гү? Авиапассажирнууд энэ асуудалда харюу үгэнэ бээз. Харин «Аэрофлот—Люфганза болон партнер» гэһэн хамтын предприятида хабаадагшад иимэ түсэбүүдые табижа байһан тухайгаа журналистнуудта мэдээсэбэ. Апрелиин 5-да Москвада хамтын предприяти байгуулха тухай хэлсээндэ гар табигдаа һэн.

Дотоодын агаарай замай Шереметьево-1 аэропортые үндэһөөрнь һэльбэн шэнэлһэнэй һүүлдэ тэрэ уласхоорондын болохо юм. Шэнэ аэровокзал, ашаанай комплекс, гостиница, үргэн фюзеляжтай самолёдууд болон бусад объектнүүдые табиха газарнуудые бариха, тон шэнэ хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангаха байна. Капитальна һомололгын хэмжээн — Баруун Германиин 300 мянга гаран марка болоно.

Баруун Германиин «Люфганза» авиакомпани ба Аэрофлодой уласхоорондын агаарай зам харилсаанай түбэй управлени хамтын предприяти эмхидхээ юм. «Партнер» тухай хэлэхэ болоо һаа, энэнь нэгэл консорциум болоно. «Дрезднер банк», барилгын томо «Зальцгиттер» компани, электронно АЗГ фирмэ болон Франкфурт-на-Майне хотын аэропорт тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Эгсэ арбан жэлэй саана, 1980 оной апрельдэ Шереметьево-2 аэропортһоо түрүүшын авиарейсын хэгдэһэниинь һонирхолтой. Мүнөө тус аэропорт бүхы арга боломжонуудаа бараа. Үнгэрһэн жэлдэ эндэ 6,2 миллион пассажир хангагдаһан байна. Энэнь хараалагдаһан нормоһоо һурагүй олон болоно.

ИВАНОВО. Ивановска ба Кинешменскэ һүмэнүүдэй христос шажанай дээдэ зэргын ламада Эб найрамдал... вет жасын алтан ме... рюулэгдэбэ. 1961 он... шо тэрэнэй мэдэлэй ... энэрхы һайхан зорил... миллион шахуу түхэр... һан байна. Тэрэ өөрын... та жэшээ харуулдаг ... лэй олон жэлнүүдэй ... тэрэ жэл бүри Эб н... лай жасада өөрынгөө ... оруулна. Эб найрамд... вет жасын хүндэлэлэй ... тэ тэрэ хүртэнхэй. Эб ... дал хамгаалха совет... дэй «Эб найрамдалай ... тэмсэгшэдэ» гэһэн ... медаляар шагнагдаһан.

КИШИНЕВ. Республикын ... вительствын шийд... Молдавиин таряашадай ... бүридхэлдэ абтаба. ... хидтой сасуулхада, ... рээ бүри хүшэр ... байдалда ажаһуу... ган хүдөөгэй, хүн ... циальна талаар ... шэ ниитын шэнэ ... зорилгонуудай тоод... но. Холбооной түрүүл... Андреевэй һанамжаар ... эмхи байхадаа ... эрилтэ хэрэглэмжэн... наар ойлгохо, хүдөө... шухала зорилгонууд... хэлгэдэ анхаралтай... даха арга олгохо ...

Мүнөөдэр—Музейнүүдэй уласхоорондын үдэр

ЭДҮЙН БАЙДАЛАЙ ТҮЛӨӨ

Буряадай уран зурагай болон шэмэглэн гоёолгын искусствын түүхэтэ хүгжэлтэ саг сагаараа харуулагданхай юм. Буряад уран зурагай үндэһэ һуури табилсагшад болохо Ц. С. Сампилов, Р. С. Мэрдыгеев, И. А. Аржиков, И. Г. Дадуев, А. Е. Хангалов гэгшэдэй түрүүшын зурагуудһаа эхилээд, хожомой уран зураашад Д-Н. Дугаров, А. В. Казанский, Г. Г. Васильев, А. О. Цыбикова, Ч. Б. Шенхоров болон бусадай бултанайнь зурагууд, музейн зал соо гол һуури эзэлнэ.

Гэрэл ехэтэй, һаруул зал соо модоор, яһаар, мориной хилгааһаар хэгдэһэн элдэб зүйлнүүд табигданхай байдаг. «Совет Буряадай искусство» гэһэн саг үргэлжэ харуулагдажа байдаг экспозици хадаа буряад мэргэжэлтэ искусствын гаталһан бүхы замые хараа байса зураглана. Тиихэдээ мүнөөнэй буряад искусство хадаа арадай, дасан шажанай болон ород реалис искусствануудай үндэһэн дээрэ, тэдэнэй эрхим зүйлнүүдые баримталан хүгжэһэн, бии болоһон байна гэһэн тобшолол хэмээр.

Музейн хүдэлмэриин гол шэглэл гэхэдэ, выставкэнүүдые эмхидхэлгэ мүн болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ яһала олон элдэб выставкэнүүд үнгэргэгдэбэ. Эдэ бүхы выставкэнүүд хадаа Буряадай социалис соёлые хүгжөөхэ хэрэгтэ манай музейн горитой удха шанартай байһанай, мүн уран зураашадай болбосон ажал ябуулгын гэршэ боложо үгэнэ.

Уран зурагта дуратайшуулда манай выставкэнүүд һайшаагдаһан байха даа. Жэшээлбэл, А. И. Тиминэй, М. Е. Шестаковагай, А. А. Окладниковой Е. И. Неволинагай, Ф. И. Балдаевай, Г. Е. Павловай, В. Базаровай, Д. Пурбуевай выставкэнүүдтэ харагшад үдэрһөө үдэртэ таһалдадаггүй һэн. Энээнһээ гадна Украина болон Узбекистанай уран гартанай бүтээһэн зүйлнүүдтэй республикымнай улад зон танилсаһан байха. Мүн хариин хэдэн оронуудай искусство харуулагдаа һэн. Тусхайлбал, хитад уран зурааша Гэ-Ша гэгшын юрын боро карандашаар хэһэн гайхамаар зурагуудтай улаан-үдынхид арбаад хоногой туршада танилсаа.

США-гай манай орондо байдаг элшэн сайдай хани нүхэр Ребекка Мэтлогэй мориной хилгааһаар нэхэһэн хибэсүүд улад зондо аргагүй гоёшоогдоо бэлэй. Америкын үхибүүдэй зурагуудтай республикымнай зон, илангаяа үхибүүд, ехээр һонирхожо танилсаһан юм. Хаяа хадхан, эбтэй эетэйгээр һуудаг Монгол ороной үхибүүдэй һолоомоор хэһэн элдэб аяга амһартанууд, нааданхайнууд манай музейдэ табигдаа һэн.

Манай музей филиалнуудтаяа нягта холбоотойгоор хүдэлмэриеэ ябуулдаг юм. Северобайкальск хотын, Петропавловкын уран зурагай галерейнүүдтэ бидэ саг үргэлжэ горитой туһаламжа үзүүлжэ, байдагбди. Яруунын райондо Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ музей-байшан бии юм. Филиалнууднай бултадаа уран зурагай искусстватай олон зониие танилсуулжа байха гэһэн гол зорилгоёо урагшатайгаар дүүргэдэг гээд тэмдэглэмээр.

Ехэ үнэ сэнтэй юумэн гэхэдэ, зурагуудай жаса болоно. Мүнөө үедэ музейдэ 7 мянган шахуу элдэб зүйл хадагалагдажа байдаг юм.

1991 ондо музеймнай 50 жэлэйнгэ ойн баярые тэмдэглэхэ гэжэ байна. Энэ ойтой дашарамдуулан, музейдэ хадагалагдажа байдаг бүхы зөөриеэ толгой тооложо нэрлэһэн каталог хэблүүлхэ һанаатайбди.

Манай музейдэ эбтэй эетэй коллектив хүдэлдэг. Мүнөө сагта эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдгүй музей гэжэ үгы даа. Зурагууд хадаа хүнүүд шэнги, тус тустаа өөрын наһатай, болзортой байдаг юм. Он жэлнүүдэй тооһо шоройдо дарагдажа, зурагууд һүлмэр бүрүүл болошодог. «Наһатай» болохо бүреэ зураг хүн шэнги, харууһа ехэтэй болодог юм. Тиимэһээ «үндэр наһатай» зурагуудай «нүгшэхэгүйн» тула реставраци хэхэ хэрэгтэй бшуу. Реставраци хадаа хүшэр хүндэ, харюусалгатай хүдэлмэри юм. Энэ хүдэлмэри хэдэг хүн уран гартай байхаһаа гадна искусство гэзэшые гүнзэгыгөөр мэдэхэ ёһотой. Манай уран зураашан-реставратор, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Илья Хабич Алтаев эгээл тиимэ хүн юм.

Залнууд соо үлгөөтэй зурагуудай олониинь энэ хүнэй уран гарай туһаар «хоёрдохи наһаяа» эдлэнхэй. Энэ ушараар «Ермак Тимофеевич» (авторынь мэдэгдээгүй), Ю. Берманэй «Жагсаал», Н. Ярошенкын «Бэшэг уншажа байһан басагад», А. Куинджиин оршон байгаалида зорюулагдаһан һайхан зурагуудые нэрлэхэдэ болоно.

Музейн хэрэгые хүгжөөлгэдэ, искусствые олоной дунда тараалгада ехэ габьяатай хүнүүдэй нэрлэхэ дуран хүрэнэ. Музейн ахамад харуулшан К. Б. Шулунова, ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд Э. Б. Шухоева, Л. М. Вишнякова, С. Ф. Очирова, Т. Е. Алексеева, Т. Е. Чебунина гэгшэд удаан саг соо үрэ түгэсөөр ажалладаг юм. Энээнһээ гадна үшөө хэдэн зониие зааталгүй дурдамаар. Музейдэ удаан саг соо амжалтатайгаар Анфиса Аханяновна Мондоева хүдэлжэ байдаг. Алар 70 гараһаншье һаа, энэ хүн мүнөө болотороо ажаллаһаар. Саашань тоолоходоо, З. Д. Сутырина, М. П. Шапхаева, Т. Г. Гармаева, В. С. Ринчинова болон бусадые нэрлэхэбди.

Мэргэжэлтэ һайндэрэйнгөө үдэр эдэ бүхы зондоо һайн һайханиие хүсэхэ дуран хүрэнэ.

Һайндэрэй гэрэлтэ энэ үдэр дутуу дунданууд тухай хэлэхэдэ, аягүй шэнги. Гэхэ зуура, хэлэзгүйдэ аргагүйл даа.

Эгээл шухала асуудал гэхэдэ, гэр байра болоно гээшэ. Юуб гэхэдэ, жасынгаа бүхы юумэ гүйсэд дэлгээхын тула горитой байра хэрэгтэй бшуу. Хэнэйшье мэдэһээр, музеймнай зоной байдаг ехэ байшан гэрэй доодо дабхарта оршодог гээшэ. Энээнһээ боложо, уһанда абталга болон бусад гай тодхор нэгэтэ бэшэ ушардаг юм. Тиигэжэ зурагуудынай муудаха ха юм.

Манай байрада «Компьютернэ техникэ», «Арадай ажахын түйлалтануудай выставкэ» гэхэ мэтын элдэб выставкэнүүдые үнгэргэдэг заншалтай агша. Музейдэмнай шэнэ уужам байра хэрэгтэй гэжэ энэ ушар үшөө дахин гэршэлнэ бшуу. Мүнөө байһан байрамнай харалгын зал лэ болгогдоо һаа, таараха гэжэ һанагдана. Анхан харалгын зал лэ гэжэ баригдаһан юм. Өөрын уужам һайн гэр байратай болобол, хүдэлмэримнай бүри эршэтэйгээр ябуулагдаха һэн. Энээнһээ уламжалан, залуу үетэндэ һайн һайханиие ойлгуулан һургаха талаар ябуулдаг ажалнай бүри үрэ ехэтэй байха байгаа.

Буряадайнгаа музейнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдые мэргэжэлтэ һайндэрөөрөө амаршалнаб. Арадай түүхые харуулһан, мүнөө сагые бодото дээрэнь зураглаһан зүйлнүүдые, уран зурагуудые тэрэ зандань хадагалха, гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ хүнгэн бэшэ хэрэгтэтнай али бүхы амжалтануудые хүсэнэб. Ерээдүйнгөө нарата һайхан байхын тула мүнөөдэр үнэн сэхээр ажаллаха ёһотойбди.

О. ЧИЧЕВАТОВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

85 ЖЭЛЭЙ ОЙ ГҮЙСЭБЭ

1905 оной ородой түрүүшын революциин гапта үдэрнүүд соогуур буряад зоной национальна мэдэрэл һэргэжэ захалаа. Хүн зон өөрынгөө түүхээр, соёл болбосоролоор һонирходог болоһон юм. Эгээл энэ үедэ Агын һургуулиин багшанар Шойжил-Лхама Базаров, Содном-Даши Шагдаров, Батодалай Очиров болон бусад арадай музей нээһэн түүхэтэй. Музей миссионерскэ училищиин байшан соо эмхидхэгдээ һэн. Энэ музей хожомынь талын зоной соёл болбосоролой гуламта болгогдоо гэжэ тэмдэглэе.

Музейн экспозици соо түүхынш'е, этнографиинш'е, археологиинш'е материалнууд олон һэн. Илангаяа нүүдэл зоной зэр зэмсэг, эд бараан олоной һонирхол татадаг байгаа.

Музей эмхидхэгшэд буряад арад, буряад нютагууд тухай бэшэгдэһэн материалнуудые суглуулжа, библиотекэ нээхэ гэһэн эрмэлзэлтэй байгаа гэжэ 1906 оной «Живая старина» гэһэн журналай 1-дэхи номой 26-дахи нюурта бэшээтэй байдаг.

Дэлхэйн арадуудта Түбэд орониие нээһэн суута аяншалагша, профессор Гомбо Цыбиков музейдэ горитой туһа хүргэһэн юм. Суута эмшэн Жамсаран Бадмаев нютагайнгаа музейдэ анхарапаа табидаг, һонирходог байгаа гэжэ мэдэнэбди.

Агын талын түрүүшын соёлой гуламтада профессорнууд Базар Барадин ба Цыбен Жамсарано гэгшэд баһал ехэ нүлөө үзүүлдэг байгаа.

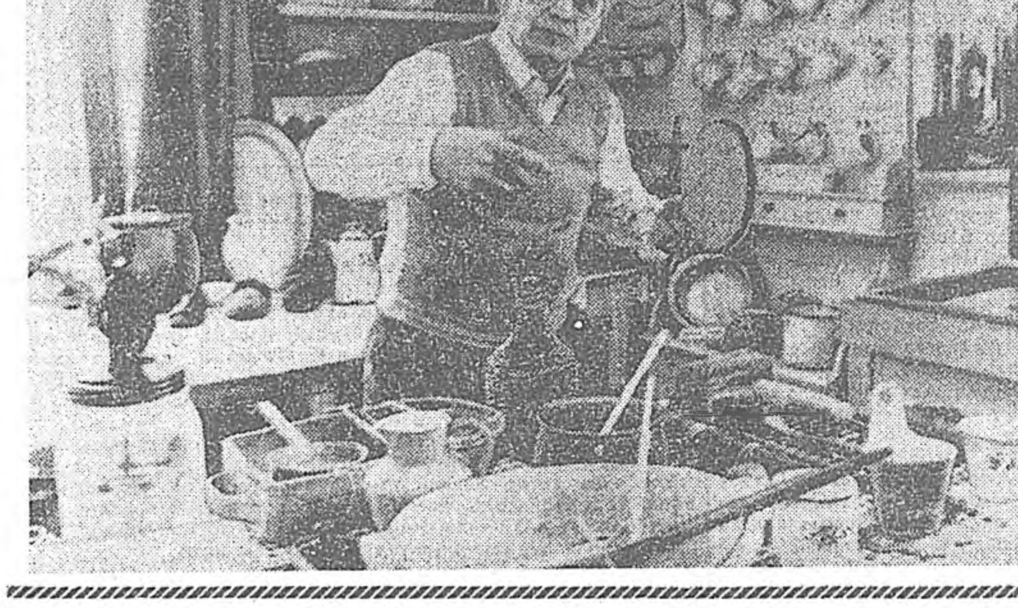
Агын түрүүшын музей оройдоол арбаад жэл соо хүдэлһэниинь харамтай.

Гэбэшье түүхын эрдэмэй кандидат, РСФСР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Жигжиджап Доржиевай ударидалга доро Агын округой хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей аха күхэдэйнгөө эхилһэн солото хэрэгые саашань үргэлжэлүүлжэ, зүүн зүгэй томо соёлой гуламтануудай нэгэн болгогдонхой, тэхэдэ, алдуу болохогүй гэжэ һанагдана.

И. ЕРЕМЕЕВ,

Иимэ юрын бэшэ музей орон бүхэндэ үгы ёһотой. Иимэ музей Германиин Демократическа Республикын Эрфурт округой Вейссензееи хуушан гэртэ оршодог нэгэ Хүнэй эдеэ хоолой эгээл үнэтэй зүйл — һү буйлуулгада хэрэгтэй хэрэгсэлнүүд эндэ суглуулагданхай. Иимэ музей байгуулха үүсхэл гаргаһан Пауль Бланк (зураг дээрэ) урдандаа фермер, һүнэй шанар амталагша байһан. Музейдэ суглуулагдаһан 1400 ондоо экспонадууд мүнөө болотор хэрэглэдэг зандаа.

АДН—ТАСС-ай фото.

СЭБЭР ҺАЙХАН АБАРИ ЗАНТАЙГААР

Залуушуулаймнай гадаадын абари зан, дотоодын оюун ухаанай ажабайдал һүүлэй үедэ хараа байса муудаа, яаха аргагүй үгырөө гэжэ мүнөө голхорон мэдэрнэбди. Минии һанахада, энэ гажа буруу үзэгдэлэй шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, залуу үетэнэймнай уг изагуураа, гэр бүлынгөө түүхые мэдэдэггүй гашуудалтай ушар болоно. Тэрэшэлэн нютаг нугынгаа, тосхон һууринайнгаа бодото үйлэ хэрэгүүдые, үнгэрһэн түүхые залуушуулһаа байха, наһатайшаг зоншье булта һайнаар мэдэхэгүйдөө болохо.

Иимэ хэсүү байдалһаа хайшан гэжэ гаралтайб? Ямар хэмжээ ябуулганууд хэрэгтэйб? Эдэ бүхы мүнөөдэрэй тон шухала асуудалнуудта харюу абаха хэрэгтэй.

Пионернүүдэй городской ордоной ба ВЛКСМ-эй горкомой хүдэлмэрилэгшэд Ленинскэ таһалгануудай болон дайшалхы ажалай алдар солын музейнүүдэй ябуулдаг ажал хүдэлмэриие шалгаһан байна. Тиихэдээ хүбүүд, басагадые хүмүүжүүлхэ талаар хэр хүдэлмэриин хэгдэжэ байһые илангаяа ханамжатаигаар шалгаба. Шалгалтын дүнгүүд тухай хуряангыгаар дуулгахада, иимэ байна.

Железнодорожно районой 46-дахи дунда һургуулида түүхын багша И. С. Тангановай хүтэлбэри доро түүхын-хизаар ороноо шэнжэлгын музей хүдэлдэг юм. Тусхай таһалга соо авиазаводой, тэндэхи посёлогой, түүхэ, мүнөө сагай ажабайдал тухай хөөрэһэн һонин стенднүүд олон бии. Агуу ехэ дайнда хабаадаһан багшанар тухай ехэ материал мүн суглуулагданхай юм.

Музей соо саг үргэлжэ экскурсовод байдаг. Ерэһэн зониие дахуулжа, тэрэ һонин хөөрэлдөө хэдэг. Зоншье таһалдадаггүй. Багашуулые пионернүүддэ энэ таһалга соо абадаг юм.

Һуралсалай энэ жэлдэ һурагшад посёлогойнгоо үйлсэнүүд тухай материалнуудые суглуулаа. Һургуулитай зэргэлээд «Эдир наһан» гэжэ клуб бии юм. Тэрэ клуб Советскэ Союзай Герой Д. Жанаевай нэрэ зүүдэг. Энэ герой тухай тусхай альбом үхибүүдэй уран гараар хэгдэнхэй юм. Мүнөө жэл энэ клубай хэдэн гэшүүд 3-дахи танкова армиин ветерануудай слёдто ошожо ерэхэ болонхой.

14-дэхи дунда һургуулида һайн музей бии. Тэрэ музейдэ Советскэ Союзай Герой Ю. Смирновой нэрэ олгогдонхой юм. Агуу ехэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулагдажа, класс бүхэндэ бэдэрэлгын тусхай даабари үгтэһэн байгаа. Гадна түүхын-уран зохёолой үдэшэ эмхидхэгдээ һэн. Тэрэ үдэшэ дээрэ 1812 ба 1941 онуудта Москвагай түлөө болоһон байлдаанууд тухай ехэ хөөрэлдөөн болобо. Дайнай ветеранууд олоороо уригдаһан байгаа.

1-дэхи интернат һургуулиин үхибүүд бэдэрэлгэ-шэнжэлэлгын хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулдаг юм. Тиимэһээ горитой дүнгүүдшье түйлагданхай. Жэшээнь, 83-дахи гвардейскэ дивизи тухай олон һонин мэдээсэлнүүд суглуулагданхай. Энэ дивизи хадаа Улаан-Үдэдэ эмхидхэгдэһэн юм. Үхибүүдэй суглуулдаг материалнууд үдэр бүхэндэ олошоржо байдаг.

Буряадай урданай байдал харуулһан зүйлнүүд музейдэ элбэг юм. Модоной үндэһөөр хэгдэһэн аяга амһартанууд, ажал хэхэ зэр зэмсэг, мүнгэн, алтан гоёолто, зүүдхэлнүүд эндэ бии. Эдэ бүгэдэ эмхи гуримтайгаар, нарин нягтаар хадагалагдажа байдаг. Музейн хүтэлбэрилэгшэ Сэсэг Егоровна Дамбаевада һайн һайхан үгэнүүдые хэлэхэ хэрэгтэй.

42-дохи дунда һургуулида музей 1972 онһоо хойшо хүдэлнэ. Мүнөө энэ музей Людмила Станиславовна Исакова хүтэлбэрилдэг юм. Һургуулиин түүхэ тухай баян материал суглуулагданхай. Бүхы үеын багшанар болон һурагшад тухай тобшо мэдээнүүд бии. Тэдэнэй тоодо дайнда мордоһон хүбүүд тухай һонин материалнууд олон. Дайн соо һургуулиин байшанда сэрэгэй госпиталь түбхинэһэн юм. Энэ госпитальдо хүдэлһэн эмшэдэй үхибүүд холбоо барисаа байгууланхай.

Даманска арал дээрэ баатарай үхэлөөр унаһан эрэлхэг сэрэгшэ Николай Петров тухай мүн лэ ехэ юумэн суглуулагданхай юм. Н. Петров энэ һургуулида һураа һэн.

Туристическэ аяншалгануудай үедэ үхибүүд элдэб түүхэтэ зүйлнүүдые оложо, музейдээ асаржа табидаг байна.

Улаан-Үдын бусадшье һургуулинуудта музейнүүд эмхидхэгдэнхэй юм. Музей бүхэндэ горитой хүдэлмэри ябуулагдажа байдаг.

Үхибүүдэй ажабайдалда эдэ музейнүүд айхабтар ехэ удха шанартай гэбэл, ямаршье алдуу үгы. Тиихэдэ эгээл шухалань гэхэдэ, хүбүүд, басагад хизаар нютагайнгаа түүхэ мэдэхэ болоно. Энээнһээ уламжалан, аха заха зоноо хүндэлжэ һурана, абари зангынь ариг сэбэрээр хүмүүжэнэ ха юм.

Г. БЕЛОУСОВА,
Улаан-Үдын Пионернүүдэй городской ордоной методист.

гээд тоолодогби. Би Баунтын районой Варваринск тосхондо ажаһуудагби. Табяад онуудһаа хойшо гэр бүлын музей эмхидхэлгэдэ анхарааб. Мүнөө үедэ баян материал суглуулааб гэжэ һанадагби. 1895 оной документнүүдшье, элдэб түхэлэй паспортнуудшье, фото-зурагуудшье, 1936 оной патефоншье гэхэ мэтэ бии. Гадна эвенкнүүдэй дарханһан зүйлнүүд 1941 оной плакадууд бии. Би Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсаа һэм. Тиимэһээ сугтаа алба хэһэн нүхэдтэйгөө Москвада, Армавиртэ, Улаан-Үдэдэ, Калининградта, Зеленоградта буулгаһан фото-зурагуудые илангаяа наринаар хадагалдагби. Манай үхибүүдтэ, аша, гушанартамнай иимэ музейн хүмүүжүүлхы үүргэнь ехэ байха гээд тоолоноб.

В. МАНЗЫРЕВ.

ПАРИЖДА ХАРУУЛАГДАНА

Тэбхэр зуун жэлэй саада тээ мэдээжэ француз эрдэмтэн Поль Лаббе, Эрхүү хото хүрэжэ ерэһэн юм. Ородой Зүүн Сибириин географическа общестын түүхэшэд, байгаали шэнжэлэгшэд, аман зохёол суглуулагшад, тэдэнэй хүдэлмэринүүд тэрэниие ехэтэ һонирхуулдаг бэлэй. Сибириин арадуудай интеллигенцитэй холбоо байгуулжа, тэдэнэртэй хүдэлмэрилхээ тэрэ ехэтэ хүсэдэг һэн.

Алайр нютаг ошожо, буряад арадай аман зохёол суглуулагша, мэдээжэ фольклорист Петр Павлович Баторовтай уулзахыень француз эрдэмтэндэ дурадхагдаһан юм. Энэ үнинэйнгээ хүсэл бэелүүлхэ зорилготойгоор Поль Лаббе 1890 ондо Алайр нютаг хүрэжэ ерэһэн түүхэтэй.

П. Баторов Саян уулын хойто захаар нютагжаһан буряадуудай түүхэ тухай, шажан мүргэл тухай, байгаали тухай материалнуудые, үнэтэй сэнтэй коллекцинуудые суглуулхадань, француз эрдэмтэндэ аргагүй ехэ туһа хүргэһэн байдаг. Поль Лаббе эдэ материалнуудаа, коллекцинуудаа Париж абаашажа, тэндэхи этнографическа музейдэ табиһан юм.

Һаяхана дэлхэйн арадуудай соёлой байшантай уряалвар «Магтаал» гэһэн буряад хатар, дуунай фольклорно ансамбль Париж ошоо һэн. Буряадай түлөөлэгшэд нэгэ забһар оложо, Париж соогуур аяншалжа ябатараа, этнографическа музейдэ оробод. Тэндэ табигдаһан экспонадуудые һонирхон хаража байтараа, ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Алла Галдановна Балдаева ехэтэ гайхаба. Өөрынгөө түрэл Алайр нютагай түүхые болон экспонадуудые Парижда харахаб гэжэ ой ухаандаашье оруулаагүй байгаа ха юм.

Холын айлшадта тэндэхи экскурсовод Поль Лаббе, тэрэнэй Сибирээр аяншалһан, хэһэн хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө юм.

Мүн Алла Галдановна французуудта мүнөөнэй Алайр, боложо байһан хубилалтанууд тухай хөөрэжэ үгэбэ. Французууд буряад аман зохёол суглуулагша П. Баторов тухай хөөрэжэ үгэхыень гүйһан байгаа. Энэ хүн тушаа ансамблиинхид өөһэдынгөө мэдэхэ юумые хөөрэжэ үгөө һэн.

Удаань «Магтаал» ансамблиинхид французуудые дэлхэйн арадуудай соёлой байшан урижа, элинсэг хулинсагуудайнгаа хубсаһа хунар үмдэжэ, ёһо заншалнуудыень һэргээн, гоё һайхан буряад дуу, хатар, ёохор зэдэлүүлһэн байна.

И. ТУГУТОВ,
этнограф.

...хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

XXII.

ХОЛО ОЙГУУР СУУРХАНХАЙ

Сагаан мүнгэн малгайтай Саян уулын хормойдо оршодог «Восточные Саяны» колхозой түб болохо Хуурай-һубагта Дамба Дашиевич Ошоровые хүндэлдэггүй хүн үгы ха. Ямаршье оньһон техникэ заһабарилжа шадаха гээд тэрэ холо ойгуур суурханхай юм.

Дамба үшөө һургуулида һуража ябаха үедөө ажалай хэшээлнүүдые тон хүндэлдэг, ехэ анхаралтайгаар, оролдосотойгоор һургуулиингаа мебель — стул, столнуудые, шкафуудые, партануудые заһабаридаг бэлэй. Гадна үүдэнэй гаханууды, форточкын шарнирнуудые, сонхын можонуудые, утюг табиха табюурнуудые һайн шанартайгаар бүтээдэг һэн. Бага наһанайнь энэ һонирхол саашадаа бууралгүй, улам хүгжэжэ, һалбараа. Ахалагша классуудта һуража байхадаа, Дамба трактор агтые ба хүдөө ажахын элдэб машинануудые гүнзэгыгөөр шудалба. Дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ удаа тэрэ түрэл колхоздоо трактористаар ажаллаад, удаань Ачинск хотодо индустриально-педагогическа техникумдэ һуража байтараа, сэрэгэй албанда татагдажа, тэндээ радист мэргэжэлтэй боложо, алба хэбэ. Һонюуша, ажалда бэрхэ хүбүүн түрэл нютагаа бусахадаа, жолоошоной курсануудта һуралсажа, юһэн жэлэй туршада автомашина жолоодоо юм. Хилээмэ хүдөө нютагуудаар зөөхэ, эбдэрһэн машина заһабарилха гэхэ мэтэ ажал таһалдахагүй даа — залуу хүбүүн эндэшье нарин нягтаар ажаллажа, халуун хилээмэ саг соонь хүн зондо хүргэдэг байгаа.

Дамба Дашиевич 1982 онһоо хойшо түрэл колхоздоо мотористаар хүдэлнэ. Найман жэлэй туршада автомашинын мотоор заһабарилагшаар хүдэлжэ, дүй, дүршэлтэй болоо. Мотористын хүсөөр наяад шахуу янза бүриин маркын мотоорнууд капитальнаар заһабарилагдажа, хажуугаарнь зайн галай утаһан, түхеэрэлгэнүүд шэнээр һэльбэгдээ. Үмсын автотранспорт заһабарилһаниинь тоо томшогүй.

Д. Д. Ошоров мотоорой ямар шалтагаанһаа таршаганаһые ехэ һайнаар илгаруулдаг.

Колхозойнь жолоошод иигэжэ хэлсэдэг: Дамбын заһаһан мотоорнууд сагһаа урид нэгэтэшье эбдэржэ байгаагүй, хүдэлхэл сагтаа хүдэлдэг. Тус гаражай жолоошод, үбгэн, залуугүй, моторист Дамба Дашиевичай уран нарин гарыень, шэдииень үндэрөөр сэгнэжэ, тэрэниие «мотоорой доктор» гэжэ нэрлэдэг болонхой.

Ажахын ахалагша инженер-механик Л. Д. Зэрбаевтай уулзахадамни, Дамба Дашиевичые ехэ магтан, һайн һайхан үгэнүүдые хэлээ бэлэй. Ажалдаа үндэр дүн харуулһанайнгаа түлөө Дамба Дашиевич Ошоров колхозой правлениин болон парткомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаһан юм.

Б. ЕИРБАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Түнхэнэй район.

Мину нүкүр нада-луга нигэн байшинг-дур сагумой. Тэгүн-ү гэр бүли-ину йэкэ амой. Энэ нүкүр экэ эчигэ-лүгэ хамту сагужу байимой. Тэгүн-ү эчигэ-ину заболд-тур ажил кимой. Экэ-ину гэр-ун ажил кимой. Тэрэ баса ахатай бүгэд хойар дэгүү-тэй амой. Аха-ану албан-у газар-тур ажил кимой. Хойар дэгүү-ину дэгэду сургагули-дур сурчу байимой. Мину нүкүр-ун экнэр-ину бага сургагулийин багши амой. Тэдэ кэүгэд үгэй. Мину нүкүр болбасу маку энэ дэгэду сургагули-дур сурчу бой. Би тэгүн-лүгэ хамту гэр эцэгэн ирэжү байимой. Мину нүкүр-ун эгэчи-ину албан газар-тур ажил кижу бой.

Тэгүн-ү экнэр хамига сагужу бой. Мину эгэчи надалугэ хамту сагужу байимой. Тэгүн-ү гэр бүли-ину йамбар бой. Мину эгэчи-йин гэр бүли-ину йэкэ амой. Тэрэ нүкүр экнэр-тэй уу? Экнэр-тэй бой. Тэдэ кэдүн кэүгэдтэй бой? Тэдэ кэүгэд үгэй. Тэгүн-ү аха-ану сургагули кижу байимой уу? Үгэй. Тэрэ албан газар-тур ажил кимой. Тэгүн-ү экнэр-ину йамбар ажил кижу амой?

ТҮРҮҮШЫН ХЭЛСЭЭНДЭ ГАР ТАБИГДАА

ВАШИНГТОН. Аэрофлодой болон «Дженерал электрик» гэжэ США-гай эгээл томо ехэ компаниинуудай нэгэнэй түлөөлэгшэд авиационно двигательнүүдые СССР-тэ худалдаха тухай түрүүшын хэлсээндэ эндэ гараа табиба. Баруун Европоһоо Москва руу, саашадаа Зүүн-Урда Ази руу ниидэлгэнүүдые хэхын тула Баруун Европын «Аэробус-Индасти» гэжэ консорсиумһаа аэробусто тодхогдон табигдаха А-310 түхэлэй табан двигатель худалдажа абаха байна. Энэ хэлсээн 150 миллионһоо дээшэ долларто болохоор тэмдэглэгдэнэ.

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ГҮРЭНЭЙ ХЭЛСЭЭНЭЙ ПРОЕКТ

БАРУУН БЕРЛИН. Хоёр талын экспертнүүдэй комиссиин бэлдэһэн ГДР-эй болон ФРГ-гэй хоорондохи гүрэнэй хэлсээнэй проектые зүбшэн хэлсэхын тула ФРГ-гэй канцлер Гельмут Коль болон ГДР-эй премьер-министр Лотар де Мэзьер Баруун Берлиндэ уулзаба. Уулзалгын дүүрэмсээр, ФРГ-гэй канцлер журналистнуудай урда мэдүүлгэ хэхэ юм гэжэ хүлеэгдэнэ. Ниитэ Германиин парламентын һунгалтые болзорһоо урид үнгэргэхэ асуудал уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэхэ гүт? — гэһэн асуудалда ФРГ-гэй правительствын түлөөлэгшэ зүбшөөһэн гү, али буруушааһан харюу үгэхэеэ арсаһан байгаа. Германиин хоёр гүрэндэ христианска демократнуудай хоорондохи харилсаае бэхижүүлхэ асуудалнуудые хоёр тала хаража үзэхэ юм гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Дж. БЕЙКЕРЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай гүрэнэй секретарь Джеймс Бейкер Москва ниидэхынгээ урда тээ Нью-Йоркдо ниитын нүлөө ехэтэй эмхиин — Америкын гадаадын политикын национальна комитедэй гэшүүдэй урда үгэ хэлэбэ. 90-дэхи онуудай Европын асуудалнуудта США-гай ямараар хандаха байлгын гол ёһонуудые тэрэ найруулаа.

Советскэ Союзда бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгын политикын, Зүүн болон Түбэй Европодохи демократическа хубилалтанууд шухала удха шанартай гэжэ гүрэнэй секретарь тэмдэглэбэ. Эдэ бүгэдэ Европо түбэдэхи байдалда Вашингтоной шэнээр хандаха арга олгохо байна. Эдэ бүгэдэнһөө уламжалан, дайн байлдаае зайсуулан саража, бата эб найрамдал хангаха политикада гол анхарал хандуулагдаха байна.

БСП ҺУНГАЛТАДА БЭЛДЭНЭ

СОФИ. Болгариин социалис парти (БСП) политическэ хүшэр хүндэ байдалһаа гараба гэжэ БСП-гэй дээдэ партийна соведэй түрүүлэгшэ А. Лилов мэдүүлбэ. Парти тээлмэрдэжэ байнагүй, арад зоной дунда этигэл найдалаа һэргээжэ байна гэжэ тэрэ БСП-һээ Арадай Ехэ суглаанай депутадта кандидадуудай зүгһөө зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. БСП-гэй хүтэлбэрилэгшэ политическэ байдалда сэгнэлтэ үгэһэн, һунгалтын урда тээхи кампаниин үедэ бэелүүлэгдэхэ хүдэлмэриин зорилгонуудые найруулһан байха юм.

Олониитын дунда үнгэргэгдэһэн асуултын ёһоор, һунгалтын урда тээ һара тухай сагай үедэ Болгариин социалис парти орон дотороо эгээл суутай партинуудай нэгэниинь болоһон байгаа. Хэрбээ БСП-гэй түлөө һунгагшадай 44,4 процентын дуугаа үгөө һаань, демократическа хүсэнүүдэй оппозиционно холбооной түлөө (СДС) — 25,7, Болгариин арадай газарай холбооной түлөө (БЗНС) һунгагшадай 11,4 процентнь дуугаа үгэһэн байгаа. БСП-гэй гэшүүд мүн лэ эгээл үргэнөөр мэдэрэгдэһэн политическэ ажал ябуулагшад болоно. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, республикын президент П. Младенов, Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Луканов, арадай оборонын министр Д. Джуров гэгшэд мүн. Асуултада хабаадагшадай 72, 69 болон 68 процентнь тэдэнэй түлөө дуугаа үгэбэ. СДС-эй залан хүтэлбэрилэгын соведэй түрүүлэгшэ Ж. Желев (35 процент), Союзай хүтэлбэриин гэшүүд П. Дертлиев, П. Беров (тус тустаа 32 процент) гэгшэд оппозициин ажал ябуулагшадай дунда эгээл үргэнөөр дэмжэгдээ.

ШУХАЛА ШАТА

ВАШИНГТОН. СССР-эй Президент Михаил Горбачевой болон США-гай Президент Джордж Бушай хоорондо майн 30-һаа июниин 3 болотор болохоёо байһан уулзалгада бэлдэлгын тон шухала техническэ шата Вашингтондо эхилбэ.

Американ правительствын үндэр дээдэ гадаадын айлшадай бууха Блэр-Хауздахи байра соо уулзалгын протоколой ба техническэ асуудалнуудые таарлдуулан табиха талаар США-гай болон СССР-эй түрүү командануудай түрүүшын тусхай уулзалга болохо байна. США-гай Президентын хэблэлэй секретарь Марлин Фицуотерой мэдээсэһэнэй ёһоор, «хүдэлмэри графигай ёһоор, яһала һайнаар» бэелүүлэгдэжэ байна.

Соёлой һонин

ТҮБЭЙ ТҮРҮҮШЫН АЛХАМУУД

Манай буряад угсаатан айхабтар ехэ дайдаар таран ажаһууна. Буряадай республикаһаа, автономито хоёр округһоо гадна Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай зарим районуудта, Монголдо, Хитадта, Совет ороной элдэб хотонуудта буряадууд ажаһууна. Тиимэһээ манай арадай соёл, искусство, литература болон ёһо заншалнуудые саашадань хүгжөөхын, арад зоноо нэгэдүүлэн нягтаруулхын тулада манай бүхы хүсэлэл оролдолгонуудые хамтадхаха ямар нэгэ эмхи хэрэгтэй гээд тодороо бэлэй.

Тиигэжэ буряад арадай соёлой координационно Түб бии болгохо гэһэн шиидхэбэри Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет абаһан байха юм. Тус Түбэй саг зуурын совет бии болгогдоо. Тэрэнэй бүридэлдэ манай республикын зохёохы холбоонуудай, эрдэмтэдэй, соёлой, арадай эрдэм һуралсалай, спортын эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд тус соведэй бүридэлдэ ороо. Гадна Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудай, Агын, Усть-Ордагай автономито округуудай түлөөлэгшэд, тэндэхи соёлой түбүүдэй хүтэлбэрилэгшэд Соведэй бүридэлдэ ороо.

Уржадэр тус соведэй ээлжээтэ заседани боложо, координационно Түбэй статусай проект, Түбэй байгууламжа, 1990 оной һүүл болотор бэелүүлэгдэхэ хүдэлмэрикинь түсэб зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдаба. Эрдэмтэн Т. М .Михайловай хүтэлбэри доро бэлдэгдэһэн статусай проектдэ зарим тэды заһабаринууд оруулагдажа, баталагдаад, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табигдаха болоо.

Тус Түб хадаа Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудта бии болгогдоһон соёлой түбүүдэй, автономито округуудтахи, зарим районуудтахи отделенинүүдэйнь ажал ябуулгые нэгэдүүлхэ, тааралдуулха юм. Соведэй бүридэлдэ II секци хүдэлхэ.

Байгша оной һүүл, ерэхэ жэлэй эхин багаар буряад арадай съезд үнгэрхэ гээд түсэблэгдэнэ. Тус хэмжээ ябуулга бэлдэхэ комисси бии болгогдобо. Иигэжэ буряад арадай хамтын ехэ хуралдаан һүүлэй таби гаран жэл соо түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэхэнь.

Буряад арадай соёлой координационно Түбэй тус заседанида Эрхүүгэй соёлой түбэй түлөөлэгшэд хабаадалсаба.

Манай корр.

УРДА САГҺАА МҮНӨӨ БОЛОТОР

Манай Улаан-Үдэтэй анда хото болохо Монголой Арадай Республикын Дархан хотын залуушуулай хүгжэмтэ драмын театрай бүлэг артистнартай уулзалга республикымнай Министрнүүдэй Соведэй байшангай зал соо уржадэр үнгэргэгдэбэ.

Эндэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. И. Крючков, социально-соёлой эмхи зургаануудай таһагай начальник С. Г. Ефимов, энэл таһагай мэргэжэлтэн Ж. А. Буркова, республикын соёлой министрэй орлогшонор С. Ф. Миронова, В. С. Седунов, хотын Соведэй гүйсэдкомой соёлой таһагые даагша Ф. А. Дубанова, ород драмын театрай ахамад режиссёр, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша А. А. Бурков ба бусад байлсаа.

Монгол талаһаа—гастрольдо ерээд байгша театрай ахамад режиссёр Д. Ганбаатар, театрай директор Жадамба, МНР-эй габьяата артистка Соёл Эрдэнэ, МНР-эй габьяата артист Бужгар, артистнар Даваасамбу, Максаржав гэгшэд байлсажа, ород драмын театртай үнинэй нүхэсэдэг, харилсадаг тухайгаа хөөрэжэ, хани халуунаар угтаһандань Буряад ороной хүтэлбэрилэгшэдтэ баяр баясхалан хүргэбэ.

Дарханай залуушуулай хүгжэмтэ драмын театр үшөө 1976 ондо бүрилдэһэн байна. Эдэнэр түрүүшээр оршуулагдаһан пьесэнүүдые найруулан табидаг бэлэй: А. Арбузовай «Иркутская история», В. Розовой «А тем временем где-то» гэжэ драманuудта, француз классигуудай мэдээжэ зохёолнуудташье хандаһан байха.

Театрай труппа ГДР, Польшо, Чехословаки, Москва, Ленинград, Киев айлшалжа, ургажа байгаа уран бэлигээ хари газарнуудта харуулһан намтартай.

Харин Улаан-Үдэдэ эдэнэр түрүүшынхиеэ ерэбэ. Гушаад онуудай хашалган хамалганда орожо хосорһон уран зохёолшо С. Буян-Нэмэхын «Харанхы засаг» гэжэ зохёол эгээл мүнөө арад зондоо бусаагдажа, энэ театрта зүжэг болон мүндэлөө. Хубисхалта мүнөө үе сагта тус зүжэгэй гүнзэгы удхань угаа хэрэгтэй бшуу.

Монгол артистнар энэ зүжэгһөө гадна бидэндэ «Нюуса тобшоһоо» үндэһэлһэн «Бүртүү шоно» гэжэ нэрэтэй, Чингис хаанай үе саг харуулһан зүжэг, мүн Лев Устиновай «Деревянная дорога» гэжэ хүүгэдтэ зорюулагдаһан хүгжэмтэ онтохо асараа юм. Үшөө хореографическа үзэгдэлнүүдтэй ехэ шоу-концерт харуулна.

Би тус театрай ахамад режиссёр Д. Ганбаатартай уулзажа, хөөрэлдэһэн байнаб.

— Ганбаатар, Таниие Чингис хаан тухай зүжэгэй сценари бэшэһэн ба найруулан табиһан гээд ойлгобоб. Тиихэдэ энэ темэдэ ямар ушарһаа уламжалан хандабат? Эндэ ямар зорилго хараалагдааб —урданай тэрэ үе сагые шэнэлэн бусааха гэһэн һэдэлгэ гү, али түүхые шэнээр ойлгохо ушар гү?

— Олон уласуудтай арадуудые нэгэдүүлхэ асуудал мүнөө манай орондо тобойн гаранхай Найман зуугаад жэлэй саада тээ Чингис хаанай үедэ энэ асуудал мүн лэ байгаа. Тиихэдэ тэрэ үеынхиһөө дутахагүй хурсаар мүнөө энэ асуудал орон доторнай табигдана. Чингис хаандал адли арадуудые нэгэдүүлжэ, Монгол ороноо хүсэтэй, шанга болгожо шадаха хүн хэрэгтэй. Таһаржа, амяарлажа байха хэрэггүй, эндэ бултаараа хохидохобди, батаар нэгэдээл һаа, гүрэн түрэеэ дэлхэйн түрүү оронуудай нэгэн болгожо шадахабди гээд арад зондо «Бүртүү шоно» зүжэгөөрөө ойлгуулха гэжэ һанаа бэлэйбди. Нэн түрүүн «Монголой нюуса тобшодо» үндэһэлэн энэ зүжэг бэшээ һэм. И. Калашниковай «Шуһата зэбүүн саг», япон уран зохёолшын Чингис хаан тухай номуудые мүн лэ уншааб.

Майн 16-һаа 25 болотор энэ бэлигтэй театрай гастроль үргэлжэлхэ. Мүнөө болотор удхаяа алдаагүй зоной дүрэнүүдые харахын, түүхэтэ үе сагайнгаа саашанхи харгы замууд тухай бодомжолхын тула харахаяа ерыт гээд бүгэдые уряалха байнаб.

И. ГОМБОИН.

ЗАЛУУ ПОЭДҮҮД АЙЛШАЛБА

Мүнөө сагай эрилтын ёһоор ажалшадай дунда үндэһэн буряад хэлэ, бэшэг хүгжөөхэ хэмжээ ябуулгада уран зохёол дэлгэрүүлхэ бюрогой хүдэлмэрилэгшэд, уран зохёолшод анхаралаа хандуулдаг болоо. Тиигэжэ эдэнэр уншагшадтаяа хаа-яа болоод лэ уулзадаг заншалтай [illegible]

Залуу поэт Рахмет Шоймарданов Яруунын Тулдуунай совхозой хүдөөгэй библиотекэ соо һургуулиин үхибүүдтэй, мүн Нарһатын 1-дэхи дунда һургуулиин һурагшад болон багшанар, РайОНО-гой хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаба.

Рахмет Шоймардановтай хамта Тулдуунай совхозой спортын талаар инструктор, үхибүүд тухай бэшэдэг залуу поэт Цыренжаб Бадмаев ябалсаба. Айлшад шүлэгүүдээ уншахаһаа гадна, һурагшадай олон асуудалнуудта харюусаба. Жэшээнь, Нарһатын 1-дэхи дунда һургуулиин 6-дахи классай һурагша Сэлмэг Цыденова нүхэр Шоймардановһаа, иигэжэ асууба:

— Хаана хэзээ буряад хэлэндэ һураа һэмта?

— Зэдэдэ, һургуулида ороходомни, гэртэхимни буряад класста оруулһан юм. Тиигэжэ буряад үхибүүдээр ана-мана буряад хэлэ шудалжа, арбадахи класс дүүргээб

Д-Н. ХАЛХАРОВ.

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай хүдэлмэришэдэй Холтоһон һууриндахи соёлой эрхим гуламтануудай нэгэн хадаа хүүгэдэй библиотекэ болоно. Библиотекэ 16 мянган хэһэг номтой, 7 мянган номой һэлгэгдэдэг жасатай, 330 уншагшадтай. Эндэхи дунда һургуулиин һурагшад — эдэбхитэй уншагшад.

Эдиршүүл библиотекэдэ ерэжэ, номуудые абажа уншаха, һонин хэмжээ ябуулганuудта хабаадаха дуратай юм. Юуб гэхэдэ, элдэб темэнүүдээр зохидоор шэмэглэгдэһэн планшедүүд, «Үльгэрэй орон» гэһэн тусхай таһалга, «Чебурашка» клуб библиотекын дэргэдэ хүдэлдэг, һонирхолтой, үхибүүдэй дура татама хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: библиотекын эдэбхитэй уншагшад — номдо дуратайшуулай клубай гэшүүд.

Б. ТАБДАЕВАЙ фото.

МАГТААЛ, СОЛОЁО ДУУДУУЛБА

Буряад зон хэр угһаа хойшо унажа ябаһан морин эрдэниеэ үндэрөөр сэгнэдэг, тэрээндээ магтаал, соло дуудадаг байһан гээшэ. Тиимэһээл, Ага нютагайхид хурдан хүлэгүүдэй урилдаанда айхабтар дуратай. Зунай сурхарбаанай, үгы гэбэл ургасын һайндэрэй үедэ мори урилдаанай мүрысөөнэй үнгэргэгдэһэн газарта Агын үргэн дайдын нютаг бүхэнһөө зон олоороо суглардаг заншалтай.

Совет арадай Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн тэмдэглэгдэһэн майн 9-нэй үдэр мори урилдаанда дуратайшуул Ага-Хангил нютаг тээшэ шамдаба. Ушарынь, эндэхи «Победа» агрофирмын правлени, Ага-Хангил нютагай соведэй президиум зунай спортивна хаһые угтуулан Илалтын шанда хүртэхын түлөө мори урилдаагаар нэмэл мүрысөө эмхидхэбэ. Энэ мүрысөөн «Морин эрдэнидэ алдар соло!» гэһэн дэмбэрэлтэ уряа доро үнгэргэгдэжэ, олоной анхарал татаһан байха юм. Ага-Хангилай түхеэрһэн «алтан», «мүнгэн» сэргэнүүдтэ Аргалиин, аяар холын Түүргэ нютагай, Хилын совхозой, Догой болон Ушарбайн, Ага-Хангил болон Хара-Шэбэрэй, Сагаан-Шулуутай болон Сагаан-Уулын хурдан хүлэгүүд хүндэтэйгөөр уягдажа, мүрысөөнэй зүргэ дээрэ гарахаар бэеэ зэһэн байба.

1600 метрэй зайда түрүүлэн 10-аад хүлэгүүд урилдаба. Эдэнэй дундаһаа Аргали нютагай Гашат гэжэ гүйгөөшэ һуга харайн урагшаа дүүлижэ, илалтын баярые амсаба. Калининай нэрэмжэтэ колхоздо адуун һүрэг эрхилхэ талаар дүршэлтэй болоһон Артур Дондоков энэ илалтада горитойхон хубитаяа оруулалсаа юм. Ага-Хангил нютагай Тайфун гүйгөөшэ хоёрдохи, Догойн Гирольд гурбадахи һуури эзэлжэ, нютагайхидаа яһала урмашуулба.

Удаань 1800 метрэй зайда хатарша хүлэгүүд урилдаха боложо, мүн лэ хүн зоной һуларшагүй анхарал татаба. Урилдаанай зүргэ дээрэ гараһан морид шанга тэмсэлдэ бэеэ зэһэн, ёйра дээрээ байжа ядан жолоогоо буляалдана. «Урилдаха!» — гэһэн дохёогой үгтэхэдэл, урагшаа һуга гараһан хүлэгүүдэй дундаһаа Оловяннын районой «Единение» совхозой Бумеранг хүлэг гансата шалгаржа, мүрысөөнэй эсэс хүрэтэр мүхөөгөө үгтэбэгүй. Хилын совхозой Ринг, Догойн «Россия» агрофирмын Бабаб морид удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Ага-Хангилда үнгэргэгдэһэн моридой урилдаан сагай үнгэрхэ бүри улам эршээ абаба. «3200 метрэй зайда удаадахи урилдаан үнгэргэгдэхэнь!» — гэһэн мэдээсэлэй соносхогдоходо, сугларһан зон һэр-мэр гэлдэшэбэ. Энэ зайда орой хамта 9 хүлэг урилдажа, 4 минутаһаа үлүү сагай туршада харагшадай ёлуун анхарал татаа. Эсэстэнь, Догойн «Россия» агрофирмын Виток хүлэгтэ хүрэжэ гүйхэ морин байбагүй. Тэрэ энэ зайе 4 минута 23 секунда соо гаталжа, ээлжээтэ амжалтаяа түйлаба. Оловяннын районой «Единение» совхозой гүйгөөшэ удаадахи һуурида гарана.

Харагшадай баяр бахархалаа, гомдол голхоролоо номгоруулжа үрдеэгүй байтарнь, мүрысөөнэй гол шангай түлөө — 2400 метрэй зайда урилдаха тухай соносхол зэдэлбэ. Энэ зайда хурдан гүйгөөшэдөө табиһан Ага-Хангилай, Догойн, түлөөлэгшэд нилээдгүйхэн зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгөө бэлэй. Үнэхөөрөө, дээрэ дурсагдагша нютагуудай хүлэгүүд урилдаанай эхинһээ хэн-хэндээ мүхөөгөө үгтэхэгүйн түлөө хоорондоо тэмсээ ха юм. Зүгөөр, мүрысөөнэй эсэстэ Догой нютагай хурдан хүлэг Базабулук морин (энэмнай нёдондо жэлэй округой, районой эрхим гүйгөөшэ) хажуудахияа ахижа, мүнөө дээрээ Агын дайдада дүрбэн туруутаниие урдаа оруулхагүй, хурдан байһанаа үшөө дахин гэршэлбэ. Ага-Хангилай, Сарта морин — хоёрдохи, Хара-Шэбэрэй Барий гурбадахи һуурида гараа. Догойн, Ага-Хангилай гүйгөөшэ моридуудай амжалта түйлаха хэрэгтэ тренернүүд Будэ Батоев, Фёдор Сандаков гэгшэд тон ехэ хубитаяа оруулалсаба.

Иигэжэ, Ага-Хангил нютагайхидай үүсхэлээр округтомнай хурдан хүлэгүүдэйнтэ хабынь туршажа, тэдээндэ соло дуудаха үшөө нэгэ жабхаланта һайндэр мүндэлбэ гээшэ. Энэ һайндэрэй Илалтын үдэртэй зэргэ үнгэргэгдэһэнниинь үшөөшье гүнзэгы удха шанартай байба.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

ҺАЙХАН ДУУНУУД ЗЭДЭЛЭЭ

СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүд болоодүй хүгжэмшэдэй бэшэһэн дуунуудай концерт һаяхан оперо, баледэй академическэ театрай ордон соо болобо. Тэрэ үдэшэ зэдэлһэн дуунуудай авторнуудые нэрлэбэл, Владимир Дамбаев, Владлен Пантаев, Виктор Гончиков, Юрий Халин, Геннадий Горшков, Александр Прибылов, Баир Батодоржиев гэгшэд болоно. Хүгжэм дуунда олон тоото дуратайшуулда эдэ нэрэнүүдэй гүйсэд мэдээжэ болоодүй һэн тула хүгжэмшэд тухай тобшохоноор хэлэхэ хэрэгтэй ха.

Владимир Дамбаев хүдөө ажахын институдай студентнэрэй «Алтан-Булаг» гэжэ арадай дуу, хатарай ансамблиин уран һайханай талаар хүтэлбэрилэгшэ юм. Владлен Пантаев буряад драмын академическэ театрай хүгжэмэй талые даадаг. Энэ хабар Владлен Пантаевай тоосоото концерт болоһон байна. Тэрэ үдэшэ композиторай олон дуунууд зэдэлээ һэн. Хамта дээрээ тэрэ 100-гаад дуу бэшэнхэй юм. Олонхи дуунуудынь зүжэгүүдтэ гүйсэдхэгдэдэг. Виктор Гончиков ортон яһанай хүн. Тиимэһээ түрэл арадайнгаа аялга хүгжэм зохёодогынь ойлгосотой ааб даа. Энэ нүхэр хүгжэмэй хүүгэдэй 5-дахи һургуулида багшалдаг байна. Юрий Халин багшанарай 2-дохи училищиин багша юм. Зүүн Сибиринн соёлой институдай багша Александр Прибылов аялга, дуунуудые һүүлэй үедэ олоор бэшэжэ байдаг. «Бурятснабсбыт» управленидэ инженерээр хүдэлдэг Баир Батодоржиев сүлөөтэй сагтаа дуунуудые зохёодог. Тиихэдээ дуунуудайнгаа үгэнүүдые өөрөө бэшэдэг юм. Гадна тэдэнээ Хажидма Аюржанаеватай сугтаа дууладаг болонхой. Дуулаха үедөө Б. Батодоржиев гитара дээрэ наададаг. Харин Х. Аюржанаева чаанза дээрэ хүгжэм зэдэлүүлдэг. Эдэ хоёр олон тоото шагнагшадтаа һайшаагдажа үрдинхэй гэжэ тэмдэглэхэ аргатай байхадаа, баясамаар лэ. Геннадий Горшков багшанарай 1-дэхи училищада хүгжэм заадаг.

Дээрэ дурсагдагша нүхэдэй бэшэһэн олон тоото һайхан дуунуудые хонгёохон хоолойтой манай эрхим дуушад гоёор дуулаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэ дуушад хэд бэ гэбэл, Буряадай АССР-эй арадай артист Гуржаб Эрдынеев, республикын габьяата артистнууд Хажидма Аюржанаева, Лидия Галсанова, Максим Раднаев, артист Баатар Будаев гэгшэд мүн болоно.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

«АМИДАРАЛТА УҺАНАЙ БАЛГА»

Ага нютагай мэдээжэ поэт Арсалан Жамбалон шүлэгүүдэй түрүүшынгээ номые аяар 43 жэлэй саана Улаан-Үдэдэ хэблүүлһэн юм. Тэрэ гэһээр уран зохёолшо улам эршэмтэйгээр ажаллан, шүлэг болон поэмэнүүдэй, прозын хори гаран номуудые хэблүүлэнхэй. Бүри һаяхан, Илалтын үдэрэй тэмдэглэгдэхын урда тээ, поэт шүлэгүүдэйнгээ ээлжээтэ ном ород хэлэн дээрэ хэблүүлэгдэбэ. «Амидаралта уһанай балга» гэжэ энэ ном доторнь 26 шүлэг, 3 поэмэ оруулагданхай.

Арсалан Жамбалон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсаһан хүнүүдэй нэгэн. Тиимэһээл, шүлэгүүдэйнь шэнэ ном дотор дайнай темэдэ зорюулагдаһан зохёолнууд бии. Тодорхойлходо, номой нэрэ болоһон «Амидаралта уһанай балга», «Ахайтаяа хөөрэлдөөн» гэжэ поэмэнүүдынь Эсэгын дайнай һүрөөтэ жэлнүүдтэ зорюулагданхай.

Сэхыень хэлэхэдэ, мүнөө үеын хүлгөөтэ, орёо сагта хани нүхэсэл, хани барисаан тухай дулаахан үгэнүүдые дуулаха гээшэ урдынхида орходоо угаа хомор болоод байнхай. Эгээл тиимэһээ Арсалан Жамбалоной шэнэ ном дотор хүнүүдэй, арадуудай дээрэ дурсагдагша һайн һайхан харилсаан тухай шүлэгүүд олоор оруулагдаба. Мүн согсолбори дотор оруулагдаһан авторай уянгата шүлэгүүдынь уншагшадай анхарал заатагүй татаха, ёһотой.

Огшоогой райондо ажаһуудаг бэлигтэй поэт, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Борис Макаров нютагаймнай бэлигтэнэй шүлэгүүдые оршуулжа, үргэн олон уншагшадта хүргэбэ. Тэрэ бүри 1984 ондо Арсалан Жамбалоной «һэшхэл» гэжэ номыень оршуулжа, зохёохы хани нүхэсэлөө эхилээ һэн. Харин мүнөө тэрэ совет арадай Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулжа, Ага нютагай сэрэгэй ветерануудта горитойхон бэлэг барилсаба гээшэ. Хойшодоошье Забайкалиин хоёр поэдүүдэй нүхэсэл үргэлжэлжэ, уран хурса, удха түгэлдэр зохёолнуудай мүндэлэлгэдэ тэрэнь нүлөөлхэ ёһотой гээд найдаһабди.

Б. ДУГАРЖАПОВ.

ЭДИР ХҮГЖЭМШЭДЭЙ КОНЦЕРТ

Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойн баярта зорюулагдажа, Улаан-Үдын хүгжэмэй болон искусствын хүүгэдэй һургуулинуудай эдир хүгжэмшэдэй түгэсхэлэй концерт оперо, баледэй академическэ театрай ордон соо һаяхан болоһон байна.

Энэ концерт үргэн ехэ программатай байгаа. Эгээл түрүүлэн сценэ дээрэ хүгжэмэй 6-дахи һургуулиин баян ба аккордеон дээрэ наадагшад Г. Свиридовэй «Үе саг, урагшаа» гэжэ зохёол нэгэ жэгдээр гүйсэдхэбэ. Удаань буряад арадай «Манай кавалери» гэжэ дуу 1-дэхи интернат һургуулиин дэргэдэхи искусствын 8-дахи һургуулиин һурагша Туяна Зоригтуева хонгёо һайханаар дуулаа һэн. П. Чайковскиин «Камаринская» гэжэ зохёолые балалайка дээрэ хүгжэмэй 1-дэхи һургуулиин һурагша Витя Чирков наадаба.

Концертын саашаа үргэлжэлхэдэ, эдир хүгжэмшэд бүхэдэлхэйн мэдээжэ композиторнуудай элдэб зохёолнуудые олоор гүйсэдхөө һэн. Жэшээлбэл, В. Гаврилинай «Хүхюун сэнгэлгэ» гэжэ зохёолые хүгжэмэй 3-дахи һургуулиинхид Женя Еронова, Юля Фильстер гэгшэд наадаба. Н. Варламовай «Улаан сарафан» гэжэ зохёолые Даниил Зубков (скрипкэ), Владик Игнатьев (виолончель), Егор Прибылов (фортепиано) шадамар бэрхээр зэдэлүүлһэн юм. А. Репниковэй «Хүүгэдэй сюитын» түрүүшын хубиие хүгжэмэй тусхай һургуулиин һурагша Андрей Титов баян дээрэ гүйсэдхэбэ. Тиихэдэ П. Чайковскиин «Орлеанай хүүхэн», «Елбэрэй хатан» гэжэ оперонуудһаа хэһэгүүдые хүгжэмэй 3-дахи һургуулиин ахалагша бүлэгэй хоор бэрхээр дуулаа һэн. Гайхамшаг ород композиторай үшөө хэдэн зохёолнууд энэ үдэшэ сутларагшадай анхаралда дурадхагдаһан байгаа: «Ургы» гэжэ зохёолые хүгжэмэй 2-дохи һургуулиин хүмүүжэмэл, 6-дахи классай һурагша, композиторай түрэһөөр 150 жэлэй ойдо зорюулагдаһан эдир пианистнуудай городской конкурсын лауреат Олег Шитин эрхимээр наадаа. «Жэлэй дүрбэн саг» гэһэн циклһээ «Агнуури» гэжэ зохёолые дээрэ дурсагдагша конкурсын бапа лауреат болоһон 6-дахи классай һурагша Юля Фильстер һайнаар наадаа юм.

Үхибүүдэй табиһан энэ концертдэ оперо, баледэй театрай дуушад — республикын арадай артистнар Сурена Дашицыренова Григорий Багадаев хоёр хабаадалсаа һэн. Тиихэдээ С. Дашицыренова Каччиниин «Аве Мария» гэжэ зохёолые хүгжэмэй 4-дэхи һургуулиин камерна оркестрэй аялга доро дуулаа юм. Харин Г. Багадаев Гурилевой «Шубуухан» гэжэ дуу гүйсэдхэбэ.

Мэдээжэ композитор А. Петровой хэдэн зохёолнуудые эдир хүгжэмшэд наадаа һэн. Жэшээнь, «Эсэгэ тухай дуу» хүгжэмэй 1-дэхи һургуулиин ахалагша бүлэгэй хоор дуулаа. Хүгжэмэй 4-дэхи һургуулиин духовой оркестр композиторай «Гусарай марш», «Сугтаа алба хэһэн нүхэд» гэһэн зохёолнуудые һайханаар гүйсэдхөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. 19-дэхи зуун жэлэй гусар-сэрэгшэдэй хубсаһа үмдэһэн эдир хүбүүдэй наадахые харахадаа, зүрхөө доһолгомоор байгаа һэн. Энэ эдир коллектив хадаа Москва хотодо болоһон бүхэроссин конкурсын ба республиканскэ конкурснуудай лауреат юм. Коллективые Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ю. В .Худэй хүтэлбэрилдэг.

Энэ концерт хараад байхадаа, иимэ тобшолол хэмээр ха. Улаан-Үдэ хотын хүгжэмэй болон искусствын хүүгэдэй һургуулинуудта горитой хүдэлмэри ябуулагдадаг байна. Эдэ һургуулинуудта элдэб наһанай хүбүүд, басагадта дүй дүршэлөөр баян мэргэжэлтэд заадаг. Тиимэһээ ойрын ерээдүй сагта эдэ үхибүүдэй олонхидынь хүгжэмэй талаар мэргэжэлээ үргэлжэлүүлхэ бээз гэжэ найдамаар. Тиигэбэл, Буряадаймнай элдэб ансамбльнуудта ба оркестрнүүдтэ наадаха бэлигтэй хүгжэмшэд дутамаггүй олон байха.

Эдир хүгжэмшэдэй табиһан энэ концертдэ дайнай, ажалай ветерануүд олоороо ерэжэ, сэдьхэлээ ханан шагнаһан байгаа.

Д. ДАМБАЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын хүдэлмэриин түрүүшын үдэрэй тоосоон газетын нэгэдэхи хуудаһанда үгтэбэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси дээрэ республикын хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Тиихэдээ хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд хүсэндөө хүргэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэгдэһэн байгаа. Тэдэнэй нэгэн хадаа промышленна предприятинуудай, эмхинүүдэй хамһабариин ажахынууд болоно. Эдеэ хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ хам тэдэниие хабаадуулха гэжэ сесси дээрэ заагдаһан юм. «Забайкаллес» нэгэдэлэй хамһабариин ажахынуудай байдал тухай нэгэдэлэй генеральна директорэй орлогшо В. Цыденовэй статья дотор хэлэгдэнэ.

Республика дотор хэбэрэй тарилгын ябаса тухай мэдээсэлнүүд энэ номерто бии.

КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой секретарь С. Будажаповай статья «Нэрэеэ хүндэлхэ» гэһэн гаршагтай. КПСС-эй ЦК-гай Платформын, КПСС-эй Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгын оршомдо һанамжануудаараа хубаалдана.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Мультфильмнүүд. 10 00—«Хүхюун стартнууд». 10.45—Далайн ябаган сэрэгэй президентскэ оркестрэй концерт (США). 11.45 — «16 тай ба [illegible] рээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 12.30—Жэлэй дүрбэн саг. Май. 13 30—Время. 16.45—«Тимур и его команда»—үхибүүдтэ фильм, 2-дохи сери. 17.50—«Хэрбээ тэды хүрөө һаа...» 18.30—Мультфильм. 18.40—Музейнүүдэй бүхэдэлхэйн үдэртэ. 19.30—Время. 20.00—Уран шүлэгэй долгин дээрэ». 20.05—«Эх, Россия, ты, Россия...»—баримтата фильм. 22.00—Время. 22.30—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 22.35—«Хаана, хэзээ юун болооб», 23.20—Кусководо ород хүгжэмэй фестиваль. 23.50—«Хараа бодол». 01.20—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Киногоор аяншалгануудай альманах. 9.35, 10 35—Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 11.05—Англи хэлэн. 11. 35, 12.35—Түүхэ. 8-дахи класс. 12.05—«Полководец» — баримтата фильм. 13 05—«Инкогнито из Петербурга»— уран һайханай фильм. УЛААН-ҮДЭ. 18.00—Буряад хэлэнэй хэшээл. 18. 35—Урмашалга (буряадаар). 19.15—Буряад ороной һонинууд. 20.15—«Альтернатива»—телеклуб. 20.50—«Младша лейтенант Степановай үйлсэ»—киноочерк. МОСКВА. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Арадай аялга дуунууд. 21.30—РСФСР-эй депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ.

Кино, театрнуудта

Русский театр драмы
«Берту Чину — нууц товчоо» (Чингиз-хан — сокровенное сказание)— в 19-30.

«Дружба»
«Мама, я жив!»— в 10, «Без единой улики»— в 11-40, 16-20, 21-10 (удл.), «Родной ребёнок» (2 с.)— в 13-40, 18-20.

«Прогресс»
Красный зал —«Идеальное преступление»— в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
Зеленый зал —«Груз «300»— в 9-40, 11-20, 13 (удл.), 15-20, 17, «Витебское дело»— в 18-40, «Гу-га» (2 с.)— в 20-40.

«Родина»
«Принцесса-Павлин»— в 10, 16, «Идеальное преступление» — в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«Октябрь»
«Заколдованный мальчик»— в 9-40, «Кавказская пленница, или Новые приключения Шурика»— в 12-50, «Друг моей подруги»— в 11, 16-50, 18-40, «Семья» (2 с.)— в 14-20, 20-30, «Авария», дочь мента»— в 23.

«Эрдэм»
Мультфильмы — в 9-40, 14-30, «Данди по прозвищу «Крокодил»— в 11, 15-50, 19-40, «Крокодил» Данди-2»— в 12 40, 17-40, 21-20.

«Восток»
«О лыжных состязаниях зверей»— в 15-30, «Сильные духом»— в 17, 20-20.

«Байкал»
«Люби и верь» (2 с.)— в 18-30, 21.

ЭКОЛОГИЧЕСКА БЮЛЛЕТЕНЬ

Улаан-Үдэ хотын агаар, апрель һара соо, нүгөөдэ һаранuудтай сасуулхада, тиимэшье хубилаагүй гэжэ элирүүлэгдээ. Тооһон 5 дахин, углеродой окись 3 дахин, азодой двуокись ба фенол 2 дахин хэмһээ үлүү байгаа гэжэ тодоруулагдаа. Харин серын двуокись болон азодой окись городой бүхы районуудта хэм соогоо байгаа.

1-дэхи ТЭЦ-эй утаае шэнжэлхэдэ, эндэ түлишэеэ зүбөөр хэрэглээ гэжэ тодоруулагдаа.

Хяагта, Гусиноозёрск, Северобайкальск городуудай агаарай тооһон, серын двуокись, углеродой окись, азодой двуокись шэнжэлэгдээ һэн. Гусиноозерскдо тооһон 2 дахин, Хяагтада —1,4, Северобайкальскда углеродой окись 5 дахин, Хяагтада 1,4 дахин, хэмһээ үлүү байгаа гэжэ онсолоё. Гусиноозёрск, Хяагта, Северобайкальск городуудта азодой двуокись 1,2 дахин ехэ болоһон байба. Харин серын двуокись, бүхы городуудта хэм соогоо байгаа гэжэ элирүүлэгдээ.

Республикын хойто ба баруун хойто зүгүүдэй гол горхонуудта, Сэлэнгэ мүрэндэ нефтепродуктнууд хэмһээ 2—3 дахин үлүүгээр хаягдаа.

Сэлэнгэ мүрэндэ апрель һарын түрүүшын хахадта фенол бии байгаа гэжэ элирүүлэгдэһэн байна.

В. ТАТАРНИКОВ,
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин начальник.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора —2-68-08, зам. редактора —2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат —2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды —2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63: информации —2-34-05; переводов —2-54-93; писем и селькоров —2-67-81; корректорская —2-33-61; выпускающие —2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин —91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск —55-6-99, г. Закаменск —31-61, п. Кырен —91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия —2-33-77, вахта —2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана [...] канской типографией [...] издата Бурятской АССР [...] ректор 2-40-45.
Н-03485. Заказ 114.